

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2018

Elina Markko ja Jutta Åman

”JUST NIINKU MUN MIELESTÄ LAPSIPERHEELLE KIVOJA JUTTUJA”

– Lapsiperheiden palvelutarpeen kartoitus varhais-
kasvatuksessa ja peruskoulun alaluokilla Paimi-
ossa

Elina Markko ja Jutta Åman

”JUST NIINKU MUN MIELESTÄ LAPSIPERHEELLE KIVOJA JUTTUJA”

- Lapsiperheiden palvelutarpeen kartoitus varhaiskasvatuksessa ja peruskoulun alaluokilla Paimiossa

Lapsuuden olosuhteet ja perheen tilanne vaikuttavat monella tavalla myöhempään elämään. Ihmistä ympäröivä yhteiskunta, perimä ja kasvuolosuhteet muokkaavat ihmistä ja vaikuttavat elämänhallinnan voimavarojen laatuun. Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäessä on tärkeää painottaa varhaisen tuen ja ehkäisevien palveluiden merkitystä.

Hyvinvoinnin edistämiseksi arkea tukevilla palveluilla on keskeinen sija. Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin, miten lapsi- ja perhepalvelut vastaavat lapsiperheiden kysyntään Paimiossa. Kyselylomakemuotoinen palvelukartoitus kohdistui Tapiolan päiväkodin, Kriivarin päiväkodin sekä Kriivarin koulun alaluokkalaisten lasten perheisiin. Lisäksi osa vanhemmista osallistui kyselylomaketta syventävään teemahaastatteluun. Vanhemmat osallistettiin tuomaan oma kokemuksensa esiin heidän käyttämistään palveluista. Tavoitteena oli palveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen lisäksi selvittää, millaisia uusia palveluita perheet toivoisivat järjestettävän sekä miten perheet suhtautuvat sähköisiin palveluihin.

Käynnissä oleva Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE-hanke) uudistaa lapsi- ja perhepalveluita vastaamaan yhä paremmin perheiden tarpeisiin. Lupa auttaa -hanke toteuttaa tätä hallituksen kärkihanketta Varsinais-Suomessa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Lupa auttaa -hankkeen kanssa sillä ajatuksella, että saatuja tuloksia voitaneen hyödyntää palveluiden kehittämiseen.

Kerätystä aineistosta saatiin kapeahko kuvaus paimiolaisten lapsiperheiden arjesta ja kokemuksista palveluiden käyttäjinä. Yleisesti ottaen lapsiperheet olivat tyytyväisiä käyttämiinsä palveluihin. Perheet käyttivät pääasiassa peruspalveluita ja erilaisia arkea ja yhteisöllisyyttä tukevia palveluita. Tällaisia maksuttomia, matalan kynnyksen palveluita perheet toivoivat lisää erityisesti arki-iltoihin ja viikonloppuihin. Näistä saatava vertaistuki ja aikuisystävyyssuhteiden luominen koettiin merkityksellisinä.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, lapsiperheet, osallisuus, asiakaslähtöisyys, ennaltaehkäisevä työ, varhainen tuki, lapsi- ja perhepalvelut

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2018 | 62 + 6

Elina Markko and Jutta Åman

“JUST LIKE I THINK NICE THINGS TO FAMILIES WITH CHILDREN”

- Survey of service needs for families with children in early childhood education and primary school classes in Paimio

The circumstances of childhood and the situation of the family affect many ways in later life. The surrounding society, both genetic and growth conditions, shape people and affect the quality of life management resources. When developing social and health policy, it is important to emphasize the importance of early support and preventive services.

In promoting wellbeing, services that support everyday life play a key role. In this thesis, quantitative and qualitative methods were used to find out how child and family services correspond to the demand for families with children in Paimio. The questionnaire-based service survey focused on the families of the Tapiola kindergarten, Kriivari kindergarten and Kriivari school. In addition, some parents attended a theme interview. The parents participated in bringing their own experience out of the services they use. In addition to meeting the demand and supply of services, the aim was to find out what kind of new services the families would like to have and how families will relate with electronic services.

The on-going Child and Family Services Change Program (LAPE project) will renew child and family services to meet family needs better. Lupa auttaa project implements this government's top project in Southwest Finland. The thesis work was done in cooperation with the Lupa auttaa project, with the idea that the results obtained could be utilized in the development of services.

From the collected material, a brief description of the everyday life of the children's families and experiences as users of services was obtained. In general, families with children were pleased with the services they used in Paimio. Families mainly used basic services and various services to support everyday life and community. These kind of free, low-threshold services were welcomed by families, especially on weekdays and weekends. The peer support of these services and the creation of adult friendship relationships were considered meaningful.

KEYWORDS:

Early childhood education, families with children, participation, customer orientation, preventative work, early support, child and family services

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSIPERHEIDEN TUEN TARVE	9
2.1 Lapsiperheiden nykytilanne tutkimusten ja tilastojen valossa	9
2.2 Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki	12
2.3 Asiakaslähtöisyys ja osallisuus lapsiperheiden palveluissa	16
3 LAPSIPERHEIDEN PALVELUT PAIMIOSSA	21
3.1 Paimion kaupungin järjestämät lapsiperheiden palvelut	21
3.2 Kolmannen sektorin tarjoamat lapsiperheiden palvelut Paimiossa	26
4 TUTKIMUSASETELMA	29
4.1 Tutkimuskysymys	30
4.2 Aineiston keruu	30
4.3 Suunnittelu ja toteuttaminen	33
4.4 Analyysi	35
4.5 Eettisyys	36
4.6 Luotettavuus	37
5 KYSELYN TULOKSET	39
5.1 Perheen rakenne	39
5.2 Perheen kokemukset käytetyistä palveluista	41
5.3 Perheiden toiveet järjestettävistä palveluista	46
6 HAASTATTELUN TULOKSET	48
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
8 POHDINTA	58
LÄHTEET	59

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje.
- Liite 2. Kyselylomake.
- Liite 3. Haastattelurunko.

KUVIOT

Kuvio 1. 0–17-vuotiaat lapset, joista tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä. (Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2005–2018.)	10
Kuvio 2. Lasten ja nuorten palvelut. (Perälä ym. 2012, 18.)	12
Kuvio 3. Maakunnan, soten ja kunnan palvelukokonaisuussuunnitelma. (Heinonen ym. 2018, 112.)	14
Kuvio 4. Opinnäytetyön prosessi.	33
Kuvio 5. Sanapilvi täsmentää lapsiperheiden vastauksista esiin nousseet palvelut.	43
Kuvio 6. Kyselylomakkeen tulos. Perheiden kokemus käyttämistään lapsiperhepalveluista Paimiossa (keskiarvo asteikolla 1–5).	54
Kuvio 7. Suunnitellut perhekeskuksen tehtävät. (Heinonen ym. 2018, 81.)	56

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kyselylomakkeen rakenne.	31
TAULUKKO 2. Kuvaus perheiden rakenteesta.	39
TAULUKKO 3. Lasten lukumäärän jakautuminen eri perherakenteiden näkökulmasta.	40
TAULUKKO 4. Päivähoidossa, esikoulussa ja 1. ja/tai 2. luokalla käyvien lasten lukumäärä eri perheiden välillä.	41
TAULUKKO 5. Lapsiperheiden käyttämät palvelut.	42
TAULUKKO 6. Lapsiperheiden kokemuksia heidän käyttämistään palveluista asteikolla 1–5, jossa 1=ei lainkaan hyödyllinen ja 5=erittäin hyödyllinen.	44
TAULUKKO 7. Prosenttiluvut kuvastavat lapsiperheiden mieltymyksiä käyttää sähköisiä perhepalveluita tulevaisuudessa asteikolla 1–5, jossa 1=ei lainkaan mielellään, 5=erittäin mielellään.	45

1 JOHDANTO

Lapsi- ja perhepalvelut ovat muutoksen alla (Halme ym. 2014, 5). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE-ohjelma uudistaa lapsi- ja perhepalveluita vastaamaan nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin. Ohjelma on Suomen hallituksen kärkihanke, jota johtavat sosiaali- ja terveysministeriö (STM) sekä opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla on lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuki varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tukee ohjelman toimeenpanoa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a.)

Hankkeessa tehdään muutostyötä jokaisen sote-uudistuksen myötä tulevan maakunnan alueella. Nykyisin kunnat ovat vastuussa sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä, mutta 1.1.2020 vastuu palveluiden järjestämisestä siirtyy 18 uudelle maakunnalle (sote-uudistus). LAPE-hanke on käynnissä vuosina 2016–2018, ja Varsinais-Suomessa tätä muutosohjelmaa toteuttaa Lupa antaa -hanke kaikkien 27 varsinaissuomalaisen kunnan alueella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a; Valtioneuvosto 2018.)

Lupa antaa -hankkeen suunnitelmaan sisältyy ajatus lapsi- ja perhepalveluiden toimintakulttuurin muuttamisesta lapsen oikeuksia vahvistavaksi. Myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä omia voimavaroja halutaan vahvistaa. Hanketta toteutetaan yhteistyössä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin sekä alueella toimivien järjestöjen kanssa. Muutosohjelmassa on neljä keskeistä muutostyötä ohjaavaa periaatetta, joita ovat lapsen oikeudet ja lapsen etu, lapsi- ja perhelähtöisyys, voimavarojen vahvistaminen sekä perheiden monimuotoisuus. Etusijalla hankkeessa ovat lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018a.)

Opiskelijat tekevät opinnäytetyönsä yhteistyössä Lupa antaa -hankkeen kanssa. Opinnäytetyön aihe ideoitiin yhdessä Lupa antaa -ohjelman hankeagentin kanssa elokuussa 2017. Koska hankkeen tarkoituksena on kehittää lapsi- ja perhepalveluista entistä asiakaslähtöisempiä siten, että kehittämisen keskiössä on asiakas, syntyi ajatus lapsiperheiden palvelukartoituksesta nostamalla esiin vanhempien kokemukset perheille suunnatuista palveluista (Lupa antaa 2016). Siten opinnäytetyöstä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää soveltuvin osin käynnissä olevassa muutosohjelmassa lapsiperheiden palveluiden kehittämiseen.

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikuttivat opiskelijoiden oma kiinnostus varhaiskasvatuskäisten lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämiseen sekä pitkällä aikavälillä mahdollisuus nuorten pahoinvoinnin ja lastensuojelutoimien vähentämiseen. Aiheessa huomioitiin myös sen tarpeellisuus työelämässä ja lapsiperheissä sekä aiheen ajankoh- taisuus huomioiden muutoksen alla olevat lapsi- ja perhepalvelut ja lapsi- ja perhelähtöi- syyden lisääminen. Palveluita käyttävien asiakkaiden mielipiteet tulevat huomioiduksi, kun palvelu-uudistusta kehitetään vastaamaan nykyistä enemmän tulevaisuuden tarpei- siin (Lupa auttaa 2016).

Tässä opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää lapsiperheille suunnattujen lapsi- ja perhepalveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen Paimiossa hyödyntäen vanhem- pien kokemusta. Kohderyhmänä ovat Tapiolan päiväkodin lasten, Kriivarin päiväkodin lasten sekä Kriivarin koulun alaluokkalaisten lasten vanhemmat ja perhe yhdessä. Opin- näytetyön tavoitteena on palvelukartoituksen myötä selvittää lapsiperheille tarjottavien palveluiden laatua ja tarjontaa sekä osallistaa vanhemmat jakamaan kehittämisideoitaan muutoksen alla oleviin lapsi- ja perhepalveluihin. Lisäksi osana opinnäytetyötä selvite- tään lapsiperheiden suhtautumista sähköisten perhepalveluiden käyttöön tulevaisuu- dessa. Digitalisaatio huomioidaan yhtenä teemana lähes kaikissa kärkihankkeissa. Toi- mintatapoja uudistamalla julkisia palveluita rakennetaan käyttäjälähtöisiksi ja ensisijai- sesti digitaalisiksi. (Valtiovarainministeriö 2018.) LAPE-muutosohjelmaan sisältyy tavoite sähköisten palveluiden tuesta lapsi- ja perhepalveluiden uudistamisessa ja uusissa toi- mintamalleissa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017).

Nykypäivänä palveluiden tarjoajien haasteena on perheiden moninaisuuden ymmärtä- minen. Ensisijainen kasvatustuettu on vanhemmilla, mutta varhaiskasvatus ja perus- koulu tukevat ja täydentävät kotien kasvatustehtävää. (Opetushallitus 2016, 8.) Varhais- kasvatuksen keskiössä on lapsi, mutta tärkeää on huomioida myös vanhemmuus ja ym- märtää perheen merkitys lapsen hyvinvoinnin kannalta (Heinonen ym. 2016, 181–182). Yhä useampi vanhemmista tarvitsee tukea heidän kasvatustehtävässään. Ongelmia ko- keville perheille tulisi tarvittaessa tarjota erityistä tukea ennaltaehkäisevästi ja mahdolli- simman varhain. (Araneva 2016, 111.)

Opinnäytetyössä huomioidaan myös Opetushallituksen tekemän Varhaiskasvatussuun- nitelman perusteet 2016 -määräyksen mukaisesti kasvun ja oppimisen jatkumon tärkeys varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen sekä vanhempien tai huoltajien osallista- minen toimintaan (Opetushallitus 2016, 18). Suunnitelman toteutuminen edellyttää yksi- köiden välisten rajojen murtamista ja yhteistä näkemystä lapsen kehityspolun sujuvalle

ja katkeamattomalle rakentamiselle. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, huomioiduksi, hyväksytyksi ja rakastetuksi. (Karila 2013, 18–19.)

2 LAPSIPERHEIDEN TUEN TARVE

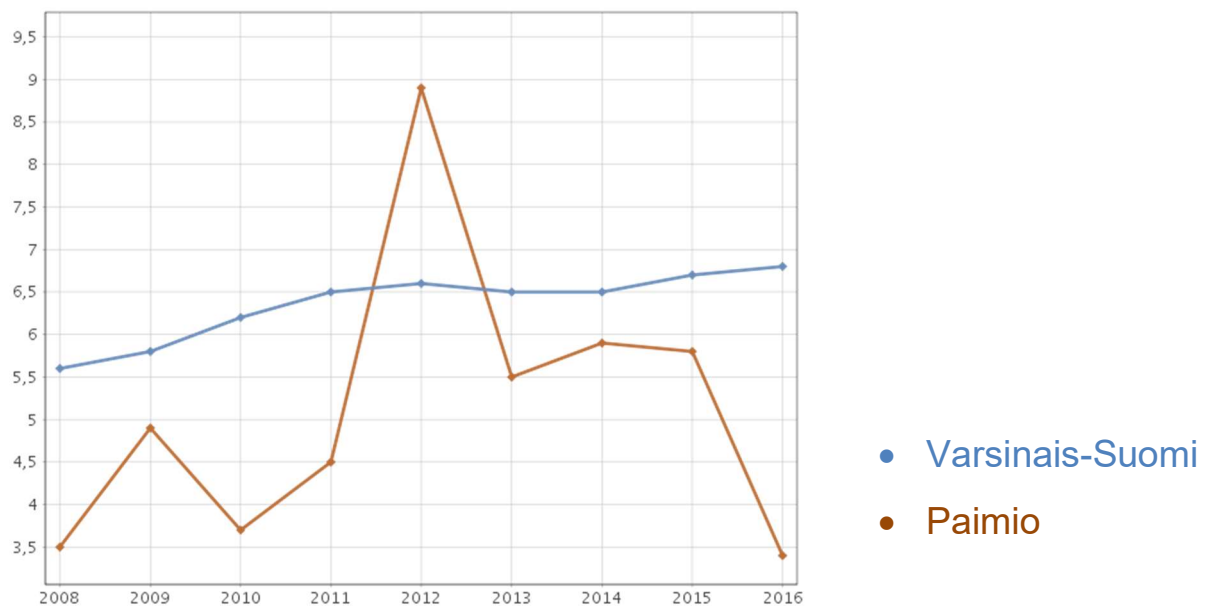
2.1 Lapsiperheiden nykytilanne tutkimusten ja tilastojen valossa

Samaan aikaan, kun lasten ja nuorten hyvinvointi on keskimäärin parantunut, osalla lapsista ja nuorista menee entistä huonommin. Esimerkiksi huostaanottojen määrän lisääntyminen kertoo, että yhä useammin lapsiperheissä esiintyvä pahoinvointi aiheuttaa ongelmia, joihin puuttuminen vaatii korjaavia palveluita. Sosiaali- ja terveystieteitä kehitettäessä tarkoituksena on siirtää painopiste ehkäiseviin palveluihin. On tärkeää sekä huoltien varhainen tunnistaminen, että niihin puuttuminen edistävillä ja ehkäisevillä palveluilla. (Halme & Perälä 2014, 216.)

Syrjäytymisen ja hyvinvointierojen juuret ovat usein varhaisissa elämänvaiheissa. Ihmistä ympäröivä yhteiskunta ja kasvuolosuhteet yhdessä perimän kanssa muokkaavat ihmistä ja vaikuttavat sukupolvelta toiselle siirtyvien elämänhallinnan voimavarojen laatuun. Yhteiskuntaan kiinnittyminen alkaa jo raskauden aikana, joten hyvinvointia olisi tuettava jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Yhteiskuntaan kiinnittymisessä ovat oleellisia kehitysympäristön lisäksi myös elinolot sekä lapsuuden perhetekijät (Paananen & Gissler 2014, 212). Perheen tilanne ja lapsuuden olosuhteet vaikuttavat monella tavalla myöhempään elämään. (Paananen & Gissler 2014, 208.)

Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa tutkittiin vuonna 1987 syntyneitä lapsia sikiökaudelta aina vuoteen 2008 saakka. Tutkimuksessa selvitettiin lapsuuden ja nuoruuden biologisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä tekijöitä sekä tarkasteltiin niiden vaikutuksia myöhempään hyvinvointiin ja syrjäytymiseen. Raportissa Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa pohditaan tutkimuksesta saatuja tuloksia ja lapsuuden olosuhteita. Perheen hyvinvoinnilla on merkittävä vaikutus lasten hyvinvointiin, mutta muilla kehitys- ja kasvatusympäristöillä kuten päiväkodilla, koululla ja harrastuksilla on myös suuri merkitys arjen sujumisessa sekä hyvinvoinnin turvaamisessa. (Paananen ym. 2012, 3.) Tutkimuksessa havaittiin, että ongelmien ylisukupolvisuus eli niiden periytyminen sukupolvelta toiselle ja huono-osaisuus ovat nykyajan monitahoinen ja laaja yhteiskunnallinen ongelma Suomessa. Pahoinvointi voi periytyä, mutta niin periytyvät usein myös tärkeässä asemassa olevat lapsuudenkodin sekä yhteiskunnan arvot ja asenteet. Tulokset antoivat viitteitä vanhempien ongelmien ja lasten vaikeuksien väliltä, mutta ne eivät kuitenkaan tukeneet ajatusta perimän

kautta siirtyvistä ylisukupolvisista ilmiöistä. Tutkimuksesta nousi esiin ajatus, jonka mukaan kehityksellä on tietynlainen arjen ohjaama suunta, ja ympäristö joko heikentää tai vahvistaa sitä. Hyvinvoinnin tukeminen ja ongelmien ehkäiseminen pitäisikin aloittaa jo ennen ongelmien ilmaantumista, sillä usein hyvinvointiongelmat tulevat ilmi vasta paljon myöhemmin. On tavallista, että suomalainen palvelujärjestelmä toimii yhä vasta vakavien ongelmien ilmaantuttua ilman perheen kokonaisvaltaista näkemystä tilanteesta. (Paananen & Gissler 2014, 208–214.)

Kuvio 1. 0–17-vuotiaat lapset, joista tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005–2018.)

Kuviossa 1 on nähtävillä 0–17-vuotiaista lapsista tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä Paimiossa ja koko Varsinais-Suomessa vuosien 2008 ja 2016 välisenä aikana. Sotkanetissä eri tilastotietojen keskinäinen vertailu on helppoa. Luvut ilmaisevat prosenttimääriä suhteutettuna alueiden vastaavan ikäiseen väestöön. Molemmat muuttajat osoittavat, että vuosien 2011 ja 2012 välillä lastensuojeluilmoitusten määrä oli nousussa. Paimiossa nousu oli jopa lähes 4,5 prosenttiyksikköä. Vuoden 2015 jälkeen lastensuojeluilmoitukset Paimiossa ovat kääntyneet laskuun, kun taas koko Varsinais-Suomen alueella ilmoitusten määrä on ollut noususuuntainen vuoden 2014 jälkeen. Lastensuojelulakiin tuli vuonna 2010 muutos, joka velvoittaa viranomaisia tekemään lastensuojeluilmoituksen lapsesta, joka hoidon ja huolenpidon tarpeellaan, olosuhteilla tai omalla käyttäytymisellään aiheuttaa lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Tämä saattaa osaltaan

vaikuttaa ilmoitusten nopeaan kasvuun vuosien 2011 ja 2012 välillä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005–2018.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti suomalaisten lapsiperheiden hyvinvointia koskevan Lapsiperheiden hyvinvointi ja palvelut -kyselyn (Lapsiperhekysely) vuosien 2012–2014 aikana. Kyselyn tarkoituksena oli saada perhepolitiikkaa silmällä pitäen ajantasaista tietoa lapsiperheiden hyvinvoinnin tilasta ja siinä tapahtuneista muutoksista. Kyselyssä selvitettiin myös lapsiperheiden kokemuksia ja toiveita liittyen arjen hyvinvointiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c.) Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 avataan Lapsiperhekyselyn tuloksia ja pohditaan, miten yhteiskunnan tarjoamat palvelut kohtaavat lapsiperheiden tarpeet. Kyselystä kävi ilmi, että vanhemmat kokevat saavansa hyvin apua lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä huolissa, mutta vanhemmuuteen ja perheen tilanteeseen apua saadaan harvemmin. Noin kolmannes kyselyyn vastaajista toi esiin huolia, jotka liittyivät riittämättömyyden tunteeseen vanhempana, maltin menettämiseen vanhemman ja lapsen välisessä ristiriitatilanteessa sekä parisuhdeongelmiin. Äidit toivat esiin myös usein esiintyvän yksinäisyyden tunteen. Tällaisiin ongelmiin oli vaikea saada apua lähipiirissä tai palvelujärjestelmässä, mikä saattaa johtua siitä, että tämänkaltaisia, vanhemmuuteen liittyviä ongelmia ei vielä tunnisteta palveluissa tarpeeksi. (Halme & Perälä 2014, 219–225.)

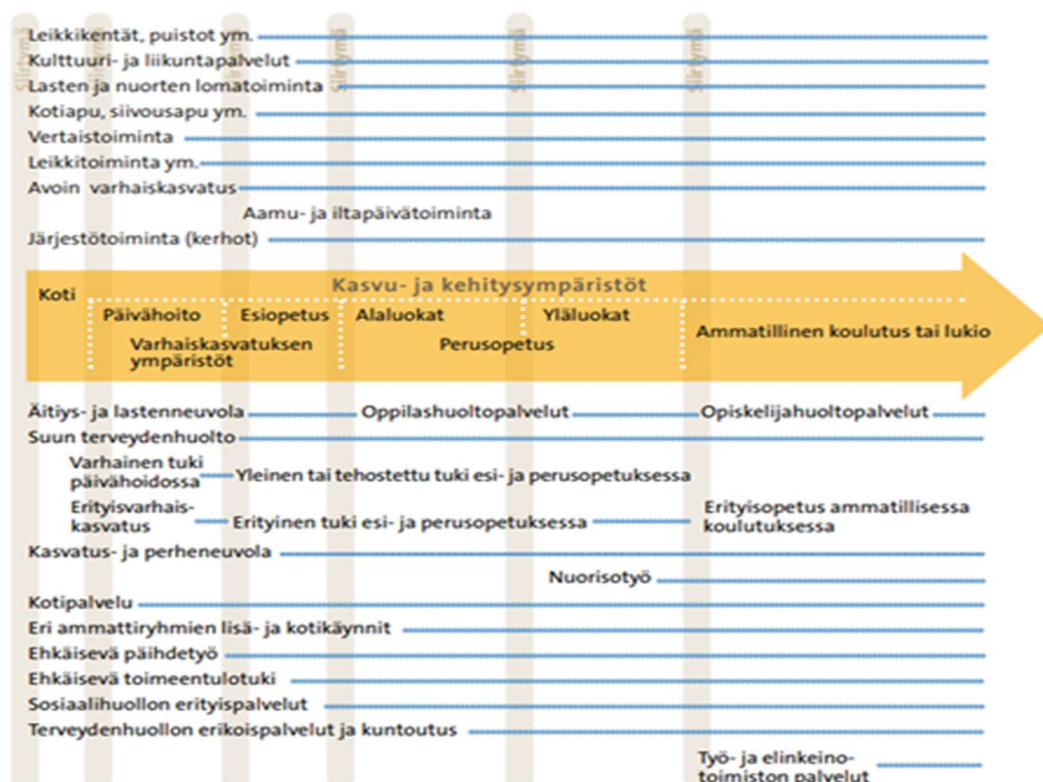
Lapsiperhekyselyn tulosten mukaan edellä mainittujen vanhemmuuteen liittyvien ongelmien lisäksi vanhemmat olisivat kaivanneet tukea esimerkiksi lasten epäterveellisiin elämäntapoihin, sosiaalisen median käyttöön, päihteiden käyttöön, oppimisvaikeuksiin, lasten sairauksiin ja oireiluihin sekä kaverisuhdeongelmiin ja kiusaamistilanteisiin liittyen. Perheet mieltävät palvelujärjestelmän hajanaiseksi sekä yhteistyön eri palveluita antavien tahojen välillä puutteelliseksi. (Halme & Perälä 2014, 224–225.) Palveluihin kohdistuviin tarpeisiin vaikuttavat tulosten mukaan lapsiperheiden taloudellinen asema, perheen voimavarat, perhemuoto sekä arjessa esiintyvät huolet. Palveluihin kaivataan yhteensovittamista eri tahojen toimesta siten, että lapsiperheiden tarpeisiin osataan vastata heidän näkökulma huomioiden. (Perälä ym. 2014, 238.)

Halme ja Perälä pohtivat, että vanhempien kokeman avunsaannin vaikeuden taustalla saattavat olla esimerkiksi palveluihin hakeutumattomuus, vähäiset resurssit ehkäisevissä palveluissa, huolten varhaiseen tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen liittyvät viiveet sekä sellaisen toiminnan vähäisyys, joka tukee arkea ja yhteisöllisyyttä. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemässä Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi -selvityksessä

ehdotetaan vanhempien tukemista omaehtoiseen palveluihin hakeutumiseen. Vanhemmille olisi hyvä antaa tietoa erilaisista tilanteista, joissa avun hakeminen kannattaa tarjoamalla tietoa palveluista ja tukimahdollisuuksista sekä osallistaa perheitä palvelutarpeiden arvioimisessa ja palveluiden kehittämisessä. (Halme & Perälä 2014, 225.)

2.2 Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki

Ennaltaehkäisevällä työllä tarkoitetaan ehkäisevää lastensuojelua eli kaikkia niitä toimia kunnan perus- ja erityispalveluissa, joilla turvataan ja edistetään lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhempana toimimista. Ehkäisevä lastensuojelu on esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa, päivähoidossa, opetuksessa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavaa tukea tai erityistä tukea, kun lapsella tai perheellä ei ole lastensuojelun asiakkuutta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 a §.) Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) esitetään lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarjolla olevia moninaisia palveluita kunnalliselta, yksityiseltä sekä kolmannen sektorin taholta.

Kuvio 2. Lasten ja nuorten palvelut. (Perälä ym. 2012, 18.)

Tavoitteena on, että nämä ns. normaalipalvelut kuten neuvola, varhaiskasvatus ja koulu tarjoaisivat varhaisen tuen lapselle ja perheelle heidän tarpeidensa mukaan. Lisäksi lapset, nuoret ja perheet voivat tarvita tuekseen myös kohdennetun tuen palveluita, kuten kasvatus- ja perheneuvolan palveluita, jotka kuuluvat myös ehkäiseviin palveluihin (Perälä ym. 2014, 229). Jotta lapsiperheiden tilanteesta saataisiin selkeä kokonaiskuva, on moniammatillinen ja ennaltaehkäisevä työ eri toimijoiden välillä keskeistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Edellä luetellut palvelutahot kuuluvat keskeisiin lapsiperheiden universaaleihin palveluihin. Ehkäisevien peruspalveluiden saatavuudessa on erilaisista toimenpiteistä, kuten kuntien rahoituksen lisääntymisestä huolimatta esiintynyt edelleen puutteita. Tämä näkyy korjaavan työn sekä erityispalveluiden käytön lisääntymisenä. Lapsiperhekyselyyn osallistuneista vanhemmista noin kymmenesosa oli sitä mieltä, että palveluista saatu tuki ei vastannut heidän odotuksiaan. Vastaajista viisi prosenttia oli jäänyt ilman tukea, vaikka olisivat sitä tarvinneet. (Perälä ym. 2014, 228–233.)

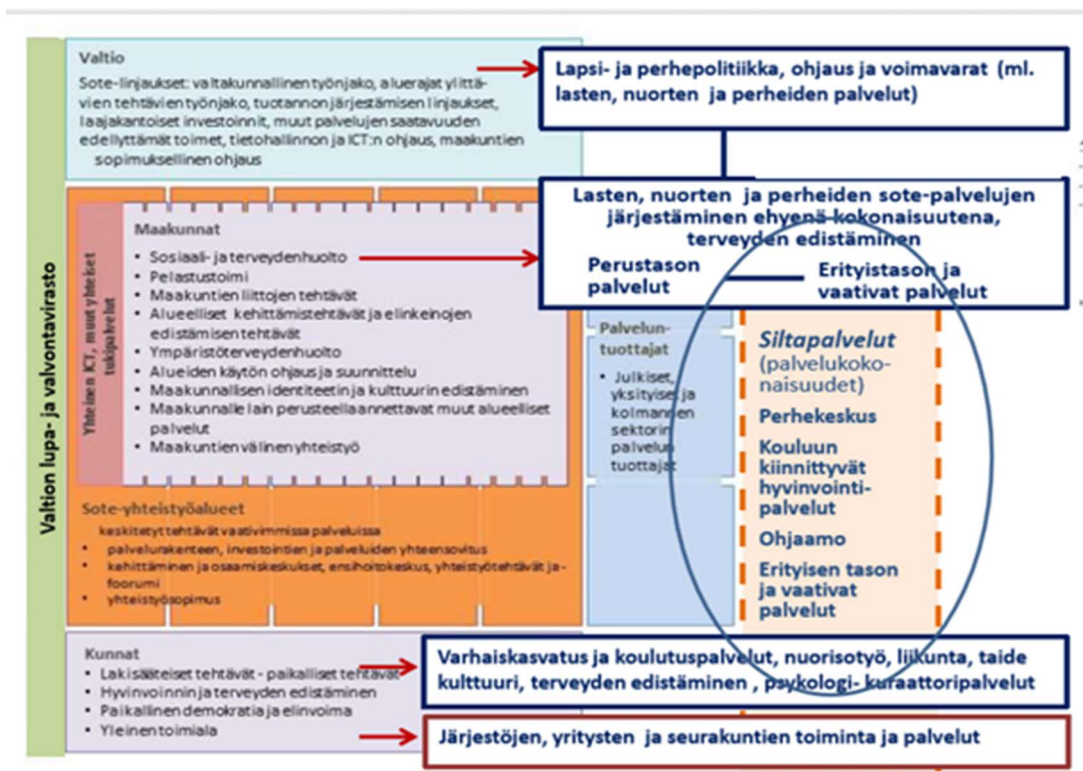
Hyvinvoinnin edistämisessä sekä ehkäisevän toiminnan kokonaisuudessa arkea tukevilla palveluilla on myös keskeinen sija. Lapsiperhekyselyyn vastanneista vanhemmista suuri osa käytti arkea ja yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa. Nämä erilaiset toiminnot, kuten perhekahvilat, perhekerhot, lasten kerhotoiminta, leikkipuistot ja muut vastaavanlaiset palvelut koettiin mielekkäinä paikkoina luoda vertaissuhteita muihin samassa elämäntilanteessa oleviin lapsiperheisiin. (Perälä ym. 2014, 228–229.)

Lasten ja nuorten kasvuolosuhteita ja palveluita pyritään kehittämään ehkäisevän lastensuojelun kautta edistämällä lasten ja nuorten hyvinvointia. Tämän vuoksi kaikilla lasten ja perheiden kanssa työskentelevillä on vastuu heidän hyvinvoinnistaan sekä ongelmien mahdollisimman varhaisesta tunnistamisesta. Kuntien laatimissa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa arvioidaan ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuutta sekä peruspalveluiden resurssitarvetta. Hyvinvointisuunnitelman avulla kehitetään palvelujärjestelmä vastaamaan lasten ja nuorten kasvuoloihin ja tarpeisiin siten, että heidän etu tarjottavissa palveluissa toteutuu. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

Varhaiskasvatus toimii monialaisessa yhteistyössä lapsen tarpeita vastaavasti, kuten lakiin kirjattu tavoitekin antaa ymmärtää. Varhaiskasvatuksessa monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken tehtävää yhteistyötä. Yhteistyö on tärkeintä tilan-

teissa, kun jollain edellä mainituista tahoista herää huoli lapsen hyvinvoinnista tai kehityksestä tai kun lapselle suunnitellaan tukitoimia. Varhaiskasvatushenkilöstö arvioi myös alle kouluikäisen lapsen hyvinvointia ja kehitystä laajassa terveystarkastuksessa, jolloin tuen tarpeen tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on mahdollista. (Opetushallitus 2016, 33.) Varhaiskasvatuksen tavoitteita tukee myös muiden alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö, kuten toimiminen liikunnasta, kulttuurista, opetuksesta ja kirjastosta vastaavien tahojen kanssa (Opetushallitus 2016, 34).

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yksi keskeinen kehittämiskokonaisuus on perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto kaikkialla Suomessa, mikä on osa maakunnan, soten (eli sosiaali- ja terveydenhuollon) sekä kunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishanketta (kuvio 3).

Kuvio 3. Maakunnan, soten ja kunnan palvelukokonaisuussuunnitelma. (Heinonen ym. 2018, 112.)

Vuonna 2011 on 51 kuntaa ilmoittanut järjestäneensä lasten ja perheiden palveluita perhekeskuksiksi. Keskusten määrä on nousussa, ja LAPE-ohjelman muutostyön myötä

perhekeskustoimintamalli otetaan käyttöön kaikissa tulevissa maakunnissa. Lapsen hyvinvoinnilla ja vanhempien voimavaroilla on vahva yhteys, mikä on perhekeskustoimintamallin lähtökohta. Vanhemmuutta sekä vanhempana toimimista vahvistamalla on mahdollista edistää lapsen osallisuutta, terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Nykyisin vielä useimmat kunnat järjestävät palveluitaan hajallaan toisistaan. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolapalvelut sekä muut lapsiperheiden terveyspalvelut, kotipalvelu, perhetyö, perheneuvola, varhaiskasvatus, lapsioikeudelliset palvelut sekä järjestöjen ja seurakunnan tarjoama työ saattavat olla kaikki erillään toisistaan. Perhekeskusmallissa maakunnille siirtyvät lasten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalvelut sovitetaan yhteen kuntiin jäävien varhaiskasvatus- ja terveyttä edistävien palveluiden kanssa, minkä myötä perhekeskus tarjoaa lapsille ja perheille avoimen kohtaamispaikan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.) Mallin myötä lapsiperheet saavat moniammatillisen avun ja tuen lähelleen. Toiminta on mahdollista suunnitella yhdessä perheiden kanssa, ja paljon palveluita käyttävät perheet saavat itselleen omatyöntekijän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b.)

Vanhempien merkitys hyvinvoinnin rakentamisessa korostuu sitä enemmän, mitä pienemmästä lapsesta on kysymys. Siten on perusteltua ajatella, että perhekeskustoiminta alkaa äitiys- ja lastenneuvolasta sekä perhevalmennuksesta. Tällöin perhepalvelut tavoittavat perheen jo ennen lapsen syntymää, ja vanhempien on mahdollista saada tukea vanhemmuuteen heti varhaisessa vaiheessa. (Pietilä-Hella 2006, 67–68.) Lapset tarvitsevat pitkälle nuoruuteen saakka vanhempien ja muiden aikuisten antamaa tukea tehdä oikeita, terveyttä ja hyvää elämää edistäviä valintoja. Lapsen ja perheen terveys ovat sidoksissa toisiinsa. Perhe on tärkeä elementti lapsen hyvinvoinnille ja terveydelle, ja toisaalta lapsen ongelmat heijastuvat koko perheeseen tehden niistä koko perheen ongelmia. (Häggman-Laitila 2006, 7.) Tähän saakka Suomen palvelujärjestelmässä on ollut tapana hoitaa perheen ja perheenjäsenten ongelmia irrallaan toisistaan ja eri tahoilla. Palveluista on puuttunut perheen vaikeuksien kokonaisvaltainen näkemys. Lapsi- ja perhepalveluita uudistamalla ja perheen huomioiminen palveluissa kokonaisuutena on äärimmäisen tärkeää, jotta huono-osaisuuden ylisukupolvisuus onnistuttaisiin ehkäisemään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

THL:n teettämässä, Lasten ja perheiden palvelut ja niiden johtaminen -hankkeeseen liittyvässä raportissa Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa kerrotaan lapsiperheiden tuen tarpeista sekä avun antamisesta, palveluiden kehittämistar-

peista ja riittävydestä, päätöksenteosta sekä osallisuudesta työntekijöiden näkökulmasta. Kuntien nykyrakenteissa sekä uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa lapsiperheiden palveluiden johtaminen kokonaisuutena on haastavaa. Lasten ja perheiden palveluista ja niiden tarpeisiin vastaamisesta tarvitaan laaja-alaista tietoa päätöksenteon ja kehittämisen tueksi. Kyselyyn vastanneet työntekijät (äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, päivähoitossa sekä esi- ja perusopetuksessa toimivat) pitivät lapsiperheiden palveluita yleisesti riittävinä sekä laadultaan hyvinä. Riittämättöminä pidettiin vanhemmille suunnattua pienryhmätoimintaa sekä mielenterveysosaamista. (Halme ym. 2014, 5.)

2.3 Asiakslähtöisyys ja osallisuus lapsiperheiden palveluissa

Asiakslähtöisyys tarkoittaa ihmisten tarpeiden ja toiveiden kuulemistä ja huomioonottamista. Perhelähtöisyys tarkoittaa, että perhe määrittää itse perheensä jäsenet ja sen, ketkä ovat mukana työskentelyssä. Perhelähtöisessä työskentelyssä kunnioitetaan perheen arvoja sekä elämänkatsomusta. Lisäksi käytettävissä olevien voimavarojen huomiointi ja kunnioittaminen kuuluvat työskentelyyn. Lapsilähtöisessä toiminnassa asioita tarkastellaan lapsen näkökulmasta, ja työskentelyssä painottuu lapsen kuuleminen ja toiveiden huomiointi. (Järvinen ym. 2012,12, 17–18, 49.) Lapsi- ja perhepalvelutoiminnan tulee perustua asiakslähtöisyyteen, sillä perheet ovat asioidensa ja tarpeidensa asiantuntijoita heidän näkökulmastaan katsottuna. Kuntalaissa annetaan kuntalaisille oikeudet vaikuttaa ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon omassa kunnassaan (Kuntalaki 410/2015, 22 §). Sosiaalihuoltolaki edistää asiakkaiden oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa, jossa palveluita pyritään tarjoamaan yhdenvertaisin perustein, oikea-aikaisesti ja riittävän varhaisella tuella. Asiakslähtöisyys on sosiaalihuoltolakia ohjaava periaate, joka näkyy asiakkaan yksilöllisenä ja arvostavana kohtamisena. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 §.)

Tässä opinnäytetyössä haluttiin osallistaa lapsiperheiden vanhemmat antamaan oma näkemys ja tuomaan oma kokemus esille heille suunnatuista palveluista Paimiossa. Kuten aiemmin mainittiin, Lupa auttaa -hankkeen yksi keskeisimmistä tavoitteista muutostyön aikana on luoda entistä lapsi- ja perhelähtöisempiä palveluita (Lupa auttaa 2016). Jotta palveluiden kehittämisen keskiössä olisi asiakas, on asiakkaan mielipide palveluita suunniteltaessa saatava esiin.

Osallisuuteen sisältyy sekä oikeus saada tietoa itseään koskevista asioista, että mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja siten vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja päätöksiin. Osallisuus voidaan ymmärtää myös tunteena, kun ihminen on osallisena jossain yhteisössä esimerkiksi työn, harrastuksen tai opiskelun kautta. Yhteisöissä osallisuus ilmenee tasavertaisuutena, arvostuksena ja luottamuksena sekä mahdollisuutena vaikuttaa osana yhteisöä. Kansallisella tasolla jokaisella on yhtäläinen oikeus osallistua ja vaikuttaa sekä yhteiskunnan kehitykseen, että itseään koskeviin asioihin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017.) ”Osallistuminen ja osallistaminen ovat enemmän kuin yksilön näkemysten huomioimista, sillä osallistuminen ja osallistaminen vaativat koko yhteisön osallistumista tai osallistamista jollakin tavalla” (Leemann & Hämäläinen 2015, 592). Kuitenkin kunnan palvelujärjestelmässä osallisuuden tukeminen toteutuu heikommin kuin tuki perheen sisällä tai palveluissa. Kunnan työntekijöillä on harvoin hyvät mahdollisuudet varmistaa vanhemman käsitys palvelujärjestelmän toimivuudesta ja hyödyntää vanhempien taitoja ja tietoja palveluiden kehittämisessä. (Halme ym. 2014, 77.) Usein työntekijät eivät halua tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa ja unohtavat vanhempien tukemisen ja rohkaisemisen osallistua ja vaikuttaa päätöksiin ja niiden tekemisiin. Vanhemmat ovat oman lapsensa asioiden asiantuntijoita ja he haluavat osallistua palveluiden suunnitteluun ja tehdä yhteistyötä palvelutilanteissa. (Mäenpää & Åstedt-Kurki 2008, 219–226.)

Vuorenmaa (2016) toteaa väitöskirjassaan, että vanhempien riittämättömät vaikutusmahdollisuudet ja työntekijälähtöinen päätöksenteko ovat yhteydessä vanhempien heikompaan osallisuuteen. Vanhemmat kokevat, etteivät voi osallistua lapsensa asioiden käsittelyyn tai he tuntevat jäävänsä asioiden käsittelyssä kokonaan ulkopuoliseksi. (Vuorenmaa 2016, 79.)

Pajulammi kokee väitöskirjassaan, että lapsen oikeus osallistua on suomalaisen lapsioikeuden keskeinen oikeusperiaate ja osa lapsen edun määritelmää. Lapsella on oikeus omiin näkemyksiin ja niiden esittämiseen, kun ne vaikuttavat hänen elämäänsä. Tämä tulee huomioida pohdittaessa lapsen etua ja osallisuutta. Se edellyttää asennemuutosta, toimintatapojen kehittämistä ja erityisesti lapsen mielipiteiden kuulemistä. Lapsen osallisuuden ja edun toteutuminen edellyttää ammattialojen koulutusta lapsen oikeuksien sisällöstä ja velvoittavuudesta sekä taloudellisia resursseja. Lasten oikeuksien toteutuminen käytännössä vaatii eri ammattialojen yhteistoimintaa. Pajulammen näkemys on linjassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sisällön (20.11.1989) kanssa ja kaikkien sopimukseen sitoutuneiden maiden tulee noudattaa sopimusvelvoitteita lapsen etua tarkastellessaan. (Pajulampi 2014, 9.) Suomen tasavallan presidentti on ratifioinut YK:n

yleissopimuksen lapsen oikeuksista 31.05.1991 (ks. Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991).

”Lapsen osallisuus tarkoittaa koko hänen olemustaan ja persoonaansa koskettavaa kasvua ihmisenä, mutta oman perheen lisäksi myös uuden sosiaalisen yhteisön, päiväkodin, jäsenenä” (Ruokonen 2017, 122). Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen tärkeys korostuu varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lasten, huoltajien ja henkilöstön mielipiteitä ja näkemyksiä arvostetaan sekä heidän aloitteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lapset, huoltajat sekä varhaiskasvatuksen ja peruskoulun henkilöstö tekevät kasvatusyhteistyötä yhdessä, mikä vahvistaa osallisuutta ja palveluiden laatua. (Opetushallitus 2016, 30–33, 53.) Vanhempien osallisuutta tuetaan varsin hyvin perheissä, erityisesti äitiys- ja lastenneuvolan toiminoissa. Varhaiskasvatuksessa vanhempien vaikutusmahdollisuudet arvioitiin suuremmiksi kuin muissa toimipaikoissa. (Halme ym. 2014, 6–7.) Varhaiskasvatuksen laadun arviointi mahdollistaa vanhempien osallistumisen kasvatusta koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon. Siten he vaikuttavat lapsensa elämään päivähoidossa, jolloin vanhempien osallisuus asiakkaina, yhteistyökumppaneina ja tiimin jäsenenä vahvistuu. (Hujala & Fonsén 2017, 314–315.) Lasten vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välinen pitkään toteutunut kasvatuskumppanuus näyttää myös vahvistavan vanhempien osallisuutta (Vuorenmaa 2016, 76). Lasten oikeuksiin kuuluu osallisuus heidän elämänsä vaikuttavissa asioissa, ja siten lapsen mielipiteiden ja näkemysten aktiivinen huomioiminen on tärkeää (Pajulammi 2014, 142). Osallisuus nähdään oikeutena nauttia itsemääräämisoikeudesta ja vastuusta itsestään lapsen kasvaessa siten, että lasta kunnioittava aikuinen osoittaa lasta ja hänen asioitaan kohtaan tukea ja kiinnostusta (Veninen ym. 2013, 2). Perheiden ja lasten osallisuus voi ulottua myös lähiympäristöön, jolloin he osallistuvat yhteisöllisiin tapahtumiin tai tuovat perheenä ääntään kuuluviin lapsia koskevissa asioissa, esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä (Turja 2017, 51).

Lapsen sujuva siirtyminen varhaiskasvatuksen esiopetuksesta perusopetukseen, niin kutsuttu koulupolun nivelvaihe, edellyttää hyvää ja suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön välillä. Rakentava ja lapsen kehitystä tukeva yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää. Jokaisen lapsen oppimisvalmiudet, tarpeet ja tilanne huomioidaan siten, että siirtyminen koulupolun nivelvaiheessa olisi mahdollisimman sujuvaa ja turvallista. (Opetushallitus 2014.)

Nykypäivänä perheen arki voi olla monimutkaista, ja perheen voimavaroja voivat kuormittaa erilaiset tekijät kuten stressi, työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, taloudellinen epävarmuus, tukiverkoston puute, riittämätön vanhemmuus ja päihteiden lisääntynyt käyttö. Myös perheiden ja lasten eriarvoisuus on kasvanut, vaikka yleinen hyvinvointi on lisääntynyt. (Janhunen 2008, 10–11, 26; Järvinen ym. 2012, 40–42; Vuorenmaa 2016, 56–58.) Sosiaalinen läheisverkosto ja ammattilaisten tarjoama tukiverkosto (esimerkiksi perhetyö, tukihenkilö ja perhetoiminta, vertaistukiryhmät) ovat perheen ulkoisia voimavaroja. Isät ja äidit voivat tarvita useinkin tukea vanhemmuuteen ja arjen haasteista selviämiseen. Tukiverkoston olemassaolo on erityisen tärkeää, sillä vanhemmat voivat kokea epävarmuuden ja riittämättömyyden tunteita kasvattajina. (Järvinen ym. 2012, 124–127.)

Tilanteissa, joissa perhe tarvitsee ulkopuolista tukea, on kartoitettava perheen läheisverkosto eli selvitettävä, millä tavoin lapsiperheen omaiset tai muut läheiset henkilöt osallistuvat perheen tukemiseen. Läheisverkon kartoittaminen tehdään sosiaalihoitolaisten mukaan yleensä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä asiakkaan suostumuksella tai ilman suostumusta, mikäli asiakas ei kykene vastaamaan omasta huolenpidostaan tai selvitys on tarpeen lapsen edun vuoksi. (Sosiaalihoitolaiki 1301/2014, 43 §.) Myös lastensuojelulaki velvoittaa kartoittamaan lapsen läheisverkoston tilanteissa, joissa lapsi esimerkiksi joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle. Tällöin selvitetään lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muulla tavalla osallistua lapsen tukemiseen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 32 §.)

Sukulaiset ja ystävät ovat lapsiperheille tärkeä voimavara, mutta kaikilla vanhemmilla ei ole läheisiä ihmisiä tukiverkostoksi. Nämä vanhemmat voivat halutessaan hakeutua tukiryhmiin, virtuaalisiin verkostoihin internetissä tai hakea itselleen tukihenkilön perhepalveluista. Ihmisen aidoin tapa saada ymmärrystä on, kun hän saa puhua avoimesti samassa elämäntilanteessa olevan henkilön kanssa. Joskus se ei kuitenkaan riitä, ja silloin on tärkeää puhua ongelma-asioista rohkeasti neuvolassa, lääkärissä, perhetyön yksiköissä tai esimerkiksi soittaa matalan kynnyksen palvelupuhelimiin. (Hyvärinen 2008, 105–106.) Väestöliiton keräämän aineiston pohjalta Janhusen ja Oulasmaan toimittamassa teoksessa ”Äidin kielletyt tunteet” pohditaan juuri äitiyteen ja vanhemmuuteen liittyviä haasteita sekä tukiverkoston tärkeyttä, perheen oikeutta osallistua päätöksentekoon ja oikea-aikaisen ammattitillisen avun merkitystä perheiden näkökulmasta (Janhunen & Oulasmaa 2008, 6). Kunnallisissa, kolmannen sektorin ja yksityisissä lapsiperhei-

den palveluissa on mahdollista saada ohjausta ja tukea alaikäisen lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa tai kun vanhemmuus ja jaksaminen huolestuttaa. Myös ongelmien esiintyminen pari- tai perhesuhteissa sekä tukiverkoston puuttuminen voivat mahdollistaa perhepalveluiden saamisen. (Kaarinan kaupunki 2018; Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry 2018; Paimion kaupunki 2018b; Paimion kaupunki 2016, 58-59, 86; Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 16–17; Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018.)

3 LAPSIPERHEIDEN PALVELUT PAIMIOSSA

Kuntien on järjestettävä lapsiperheille kasvatus- ja perheneuvontaa, kotipalvelua ja perhetyötä. Sosiaalihuollon palveluissa on huomioitava lapsen etu, ja toiminnan on turvattava lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lapsen tulee saada iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa turvallisessa kasvuympäristössä. Lapsiperheiden palveluiden tulee tukea vanhempia ja huoltajia lasten kasvatuksessa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve selvitetään ja siihen reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kunnat turvaamaan lapselle ja perheelle oikeuden saada lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Nämä palvelut tukevat lasta ja vanhempia tai huoltajia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa tarvittaessa ympäri vuorokauden. Lapsen terveyden ja kehityksen turvaamisesta on säädetty lastensuojelulaissa, mutta sosiaalihuoltolaki antaa perheille oikeuden saada palvelut ilman lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevien sosiaalipalveluiden tarkoitus on tukea ja auttaa lapsen hyvinvoinnista vastuussa olevia vanhempia tai huoltajia. Ehkäiseviä sosiaalipalveluita ovat esimerkiksi kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta ja vertaisryhmätoiminta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 5§, 10§, 13 §,14§.)

3.1 Paimion kaupungin järjestämät lapsiperheiden palvelut

Paimion kaupunki tarjoaa lapsiperheille lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista tukevia lapsi- ja perhepalveluita. Lakisääteisiä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion koulutuspalveluita tuottaessa huolehditaan niiden hyvästä laadusta, oikeudenmukaisuudesta ja joustavuudesta sekä lapsi- ja nuorisokeskeisyydestä. Paimion kaupungissa koulutuslautakunta käyttää vastuualueella ylintä päätösvaltaa. Paimion kaupungin varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, sosiaali- ja terveystoimi, kirjasto, nuorisotyö, liikunta ja tietohallinto sekä osa Sauvon kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialueista tekevät jatkuvaa yhteistyötä perheiden palveluiden parantamiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (Paimion kaupunki 2016, 68.)

Paimion kaupunki informoi lapsiperheille suunnatuista palveluista kotisivuillaan. Peruspalveluihin kuuluvat varhaiskasvatuspalvelut ovat osa sivistyspalveluiden toimialaa Paimiossa. Varhaiskasvatuspalvelut sisältävät päivähoidon sekä koululaisten aamu- ja ilt-

päivätoiminnan. Neuvola- ja perhetyö, kouluterveydenhuolto sekä perheiden erityispalvelut kuten puheterapiapalvelut ja Paimion, Sauvon sekä Kaarinan yhteinen perheneuvola kuuluvat perhe- ja sosiaalipalveluihin, jotka edistävät lapsiperheiden hyvinvointia ja terveyttä. Lapsiperheiden kotipalvelua voidaan antaa perheille, joissa toimintakyky on alentunut tai perheen tilanne sitä edellyttää. Kotipalvelu ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta. (Paimion kaupunki 2018b.)

Varhaiskasvatus kuuluu suomalaiseen koulutusjärjestelmään, ja se on tärkeä vaihe osana lapsen kasvua ja elinikäistä oppimista. Sen lisäksi, että varhaiskasvatusta perustava lainsäädäntö on uudistunut, on varhaiskasvatus saavuttanut myös asenteiden ja periaatteiden tasolla merkittäviä muutoksia viime vuosina. Varhaiskasvatus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alle vuonna 2013, ja vuonna 2015 uudistettiin varhaiskasvatustalake, johon on tänä vuonna odotettavissa vielä lisää muutoksia. Lisäksi varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaa nyt Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), jotka velvoittavat järjestämään laadukasta ja yhdenvertaista varhaiskasvatusta koko maassa. Näiden säädösten myötä varhaiskasvatus on saanut myös enemmän valtaa ja arvostusta. Vanhemmilla tai huoltajilla on lastensa ensisijainen kasvatusvastuu, mutta varhaiskasvatus tukee tätä kotien kasvatustehtävää. Lapsilla on oikeus korkealaatuiseen varhaiskasvatukseen. (Koivula ym. 2017, 10; Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatustalake määrittelee varhaiskasvatuksen seuraavasti: "varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka" (Varhaiskasvatustalake 36/1973, 1 §). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lakiin 2015 tehtyjen muutosten myötä lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, lasten oppimisen edellytyksien tukeminen sekä elinikäisen oppimisen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen edistäminen. Varhaiskasvatus pyrkii toteuttamaan monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistamaan myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatusympäristön tavoitellaan olevan kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. Varhaiskasvatuksen tavoite on turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä sekä lasta kunnioittava toimintatapa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä kunnioittaa erilaisia kulttuuriperinteitä ja kunkin uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteena on lisäksi tunnustaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista

tukea monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen avulla pyritään kehittämään lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja ja edistämään vertaisryhmässä toimimista toisia kunnioittaen. Varhaiskasvatus pyrkii varmistamaan lapsen mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä toimimaan yhdessä vanhempien tai huoltajien kanssa kasvatustyössä tukien. (Varhaiskasvatustilasto 36/1973, 2 a §.)

Päivähoito

Varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat perheille lapsen hoitoa, kasvatusta ja opetusta sekä tukea perheiden kasvatustehtävään. Varhaiskasvatus edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä yhdessä kotien kanssa. Lapsi hankkii tietoja, taitoja, kokemuksia ja elämyksiä sekä tutkii asioita ja ilmiöitä turvallisessa kasvatusympäristössä. Vuonna 2016 Paimion kaupungin päivähoiton piirissä oli 80,9 % alle kouluikäisistä lapsista. Paimiossa on kuusi vakinaista päiväkotia ja kolme väliaikaista päiväkotiyksikköä sekä lisäksi 24 perhepäivähoitoryhmää ja yksi ryhmäperhepäivähoitoyksikkö. Yksityisiä päivähoitopalveluita tarjoavat kolme päiväkotia, yksi ryhmäperhepäivähoitoyksikkö ja kolme perhepäivähoitajaa. Näitä yksityisiä päivähoitopalveluita käyttäviä perheitä tuettiin palvelusetelillä. Paimion kaupunki maksaa palvelusetelillä palveluntuottajalle perheen päivähoitomaksun ja voimassa olevan yksityisen päivähoiton kattohinnan välisen erotuksen. Yksityisessä perhepäivähoidossa olevien lasten perheille on maksettu Kelan kautta yksityisen hoidon tukea ja kuntalisää. Paimion kaupunki tuki myös MLL:n perhekeskuksen toimintaa. Esiopetusta tarjottiin kaikissa Paimion päiväkodeissa kokopäiväryhmien yhteydessä, paitsi Kyysilän ja Viidakkovekaroiden päiväkodeissa. Lisäksi Lempilän päiväkodin Leijona-ryhmä oli esiopetusryhmä. Uusittu varhaiskasvatustilasto astui voimaan 1.8.2015 ja sitä muutettiin 1.8.2016 alkaen, jolloin rajattiin lapsen subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta 20 tuntiin viikossa. Lisäksi asetuksessa nostettiin kasvatushenkilöstön ja lasten välistä suhdelukua yli 3-vuotiaiden lasten kokopäiväryhmissä seitsemästä kahdeksaan. (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 6 §; Paimion kaupunki 2016, 68, 70–71; Varhaiskasvatustilasto 36/1973, 11 a §.) Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli myös ennaltaehkäisevän tuen antajana. Varhaiskasvatus kuuluu aiemmin mainittuihin peruspalveluihin eli varhaiskasvatuksen toteutuessa laadukkaana ja tavoitteet huomioivana, toimii se jo lähtökohtaisesti ehkäisevänä lastensuojeluna, kun se toteuttaa omaa perustehtäväänsä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015a.)

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Paimiossa alakoulujen yhteydessä on koululaisten iltapäiväkerho, ja Paimion MLL:n järjestämä aamukerho toimii perhekeskus Hattarassa. Paimiossa alakoulujen iltapäiväkerhoa käytti yhteensä 116 koululaista syksyllä 2013. Iltapäiväkerhotoiminnalla tuetaan lapsen kehitystä ja terveyttä sekä pyritään lisäämään yhteiskunnallista tasa-arvoa ja vähentämään syrjäytymistä. Iltapäiväkerhotoiminnan tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskitekijöitä, jotka liittyvät lapsen valvomattomaan ajankäyttöön, yksinoloon ja turvattomuuteen. (Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 9.)

Neuvolapalvelut

Äitiysneuvolassa annetaan tukea ja huolehditaan tulevan lapsen ja odottavan perheen terveydestä ja hyvinvoinnista. Odottavan äidin, sikiön, vastasyntyneen ja perheen hyvä terveys sekä raskausaikaisten häiriöiden ehkäiseminen, varhainen toteaminen ja tarvittaessa jatkohoitoon ohjaaminen ovat keskeisiä tehtäviä äitiysneuvolassa. Äitiysneuvolassa työskennellään laaja-alaisesti perheen parissa ja huolehditaan koko perheen terveydentilasta, elinympäristöstä sekä kartoitetaan mahdollisia riskitekijöitä raskauden kannalta. Äitiysneuvolassa keskustellaan yhdessä perheen ja erityisesti raskausajan terveellisistä elintavoista. Lisäksi odottava äiti ja perhe saa tietoa ja ohjausta raskauteen, synnytykseen ja synnytyksen jälkeiseen aikaan liittyvissä asioissa sekä samalla tuetaan vanhemmuutta, kestävästä parisuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta lapsen ja vanhempien välillä. Äidin ja perheen yksilölliset tarpeet ja toiveet määrittävät tapaamisten tiheyden. (Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018.)

Lastenneuvolan palvelut ovat tarjolla alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Lastenneuvolassa seurataan lapsen kasvua ja kehitystä säännöllisissä määräaikaistarkastuksissa sekä huolehditaan lapsen ja hänen perheensä hyvinvoinnista. Tavoitteena on turvata lapsen normaali kasvu ja kehitys sekä ennaltaehkäistä rokotusten ja terveysneuvonnan avulla sairauksia ja havaita lapsen terveydentilan poikkeavuudet mahdollisimman ajoissa. Lasta ja perheitä neuvovat ja palvelevat terveydenhoitajan ja lääkärin lisäksi psykologi, puheterapeutti ja fysioterapeutti. Lasten kehityksen sekä fyysisen tai henkisen hyvinvoinnin poikkeavuudet mahdollistavat erityispalveluiden (puheterapia, fysioterapia, toimintaterapia yms.) käytön lapsen normaalin kasvun tukemiseksi. (Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018.)

Perhesuunnitteluneuvola edistää, antaa tukea ja ylläpitää hyvää seksuaaliterveyttä sekä opastaa ehkäisyyn liittyvissä asioissa (Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018). Lisäksi

raskauden suunnittelu sekä lapsettomuushoitoihin liittyvä neuvonta ja alkututkimukset kuuluvat palveluihin. Palvelut ovat kuntalaisille maksuttomia. (Kaarinan kaupunki 2018.)

Perheneuvola on osa Kaarinan kaupungin perhekeskusta, joka auttaa lapsiperheitä ratkaisujen löytämisessä perhe-elämän ja kasvatuksen pulmiin Kaarinan, Paimion ja Sauvon lapsiperheille. Perheneuvolassa työskentelee psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, psykiatrisia sairaanhoitajia ja lastenpsykiatri. Perheneuvola tukee ja auttaa lapsen käyttäytymiseen tai tunne-elämään liittyvissä asioissa ja huolissa sekä tilanteissa, joissa vanhemmalla on tarvetta keskustella lapsen kehityksestä, vanhemmuudesta tai kasvatuksesta. Myös perheen kohtaamiin menetyksiin, avioerotilanteeseen ja siitä selviytymiseen tai muihin kuormittaviin asioihin voi hakea tukea ja apua perheneuvolasta. Toiminta ja hoito suunnitellaan yhdessä perheen kanssa, ja kokonaisuus voi sisältää perhe-, pari- ja yksilötapaamisia, lapsen tutkimuksia ja yhteistyötä perheen kannalta tärkeiden tahojen kanssa. Perheneuvolan palveluihin ei tarvita lähetettä ja ne ovat luottamuksellisia ja vapaaehtoisia. (Kaarinan kaupunki 2018.) Terveyskeskuksen neuvolakäynnit ja perheneuvolan käynnit ovat lisäksi maksuttomia (Kaarinan kaupunki 2018; Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018).

Perhetyö avohuollon tukitoimena

Lastensuojelulaki velvoittaa sosiaalihuollosta vastaavaa toimielintä järjestämään lastensuojelun avohuollon tukitoimena tarvittaessa perhetyötä. Perhetyötä on esimerkiksi perheen kotona tehtävä työ, jolloin perheohjaaja antaa keskusteluapua ja tukee yhteistyössä perheen kanssa heidän arjen toimintoja ja perheen omia voimavaroja. Perhetyöllä voidaan tukea vanhempia kasvatustehtävässä, tehdä vanhemmuuden arviointia ja järjestää lapselle hänen hyvinvointiaan tukevaa toimintaa. Perhetyö koostuu usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmästä. Perhetyössä on keskeistä lapsen edun turvaaminen. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestettävästä perhetyöstä tehdään päätös ja tukitoimen järjestäminen tavoitteineen kirjataan asiakassuunnitelmaan. Perhetyön tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Suunnitelmat laaditaan yhdessä perheen kanssa, jolloin perhe sitoutuu ja motivoituu yhteiseen tavoitteeseen. Perhetyön tavoitteena voi olla esimerkiksi haasteellisen tilanteen korjaaminen, kriisitilanteen laukaiseminen tai uusien ongelmien ehkäiseminen. Perhetyö voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista tukemista esimerkiksi mahdollistamaan lapsen kotona asuminen. Tilannetta ja edistymistä pitää arvioida säännöllisesti. (Lastensuojelulaki 417/2007, 36 §; Paimion kaupunki

2018b.) Paimiossa vuonna 2016 perhetyö tarjosi lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tueksi tukiperheen kuudelle lapselle sekä tukihenkilön kuudelle lapselle. Lisäksi 13 paimiolaisen perheen arjen toimintoja tuettiin tukiperheen avulla. (Paimion kaupunki 2016, 59.)

Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelua on mahdollista saada alentuneen toimintakyvyn, rasittuneisuuden, perhetilanteen, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun syyn perusteella. Kotipalvelu on lastenhoidossa ja kasvatuksessa, henkilökohtaisessa hoivassa ja huolenpidossa, asumisessa sekä muissa tavanomaisissa tai satunnaisissa elämään kuuluvissa tehtävissä ja toiminnoista suoriutumississa avustamista. (Paimion kaupunki 2018a; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 19 §.) Kotipalvelu on lasten hoitoa ja kasvatuksen ohjausta, välttämätöntä kodinhoitoapua ja arkirutiinien hallinnan tukemista sekä vanhemman tukemista ja perheen toimintakyvyn tukemista muuttuvassa elämäntilanteessa. Kotipalvelussa korostuu ennaltaehkäisyn merkitys. Tilapäinen kotipalvelu on maksimissaan kolme kuukautta kestävä avuntarve ja maksu määräytyy käyntikertojen mukaan. Jatkuva kotipalvelu on yli kolme kuukautta kestävä avuntarve ja maksu määräytyy tulojen mukaan. Paimiossa vuonna 2016 lapsiperheiden kotipalvelua käytti 12 perhettä yhteensä 111 käyntikertaa (Paimion kaupunki 2016, 58; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 19 §.)

Lisäksi Paimion kaupungin kulttuuripalvelut tukee paikallisten kulttuuri-identiteetin osatekijöiden yhteen kokoamista luoden ja vahvistaen valmiuksia lasten ja nuorten henkisen pääoman ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. Paimion kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, nuorisopalvelut, kansalaisopisto, kirjasto ja musiikkiopisto tekevät tiivistä yhteistyötä esimerkiksi järjestämällä lapsille ja lapsiperheille kohdennettuja kulttuurimatkoja lähialueelle. (Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 13.)

3.2 Kolmannen sektorin tarjoamat lapsiperheiden palvelut Paimiossa

Kolmannen sektorin palveluita ovat esimerkiksi avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja lapsiperheitä tukevat palvelut, joita tarjoavat Paimion Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja seurakunta. Lisäksi Paimion opisto järjestää toimintaa alle kouluikäisille lapsille. (Paimion kaupunki 2018b: Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 17.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry

Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Paimion paikallisyhdistyksen toiminta perustuu paikalliselle vapaaehtoistoiminnalle, joka vastaa lapsiperheiden tarpeisiin. Lapsen arvot ja lapsuuden arvostus, yhteisvastuu, inhimillisyys sekä yhdenvertaisuus näkyvät yhdistyksen toiminnassa. Yhdistyksessä on yli 500 jäsentä. Toiminta keskittyy Paimiossa Myllyhaantiellä sijaitsevaan Perhetalo Hattaraan. Perhetalo pyrkii tarjoamaan paimiolaisten lapsiperheiden tarvitsemia palveluita joustavasti ja asiakaslähtöisesti saman katon alta. Perhetyön ja laajennetun perhevalmennuksen lisääntyminen, eri toimijoiden välisen vuorovaikutuksen lisääntyminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen koetaan tärkeäksi Paimiossa. Hattaran toiminta koostuu 1.- ja 2. luokan oppilaiden aamutoiminnasta (aamukerho), perhekahviloista, puuhakerhoista, perhekerhoista, ensisynnyttäjien ryhmistä, lasten synttäripalvelusta, kylämummi ja -vaaritoiminnasta sekä muista lapsiperheille suunnatuista toiminnoista. Perhetalo Hattaran erilaiset tapahtumat ovat lapsiperheiden avoin kohtaamispaikka, joka tarjoaa samassa elämäntilanteessa oleville perheille mahdollisuuden saada vertaistukea toisiltaan. Hattaran tilaisuudet tarjoavat verkostoitumispaikan vanhemmille ja juuri paikkakunnalle muuttaneille. Lapset ja lasten leikit ovat perhekahviloissa keskeisessä asemassa mutta samalla vanhemmat tutustuvat paikkakunnan aikuisiin, lapsiin ja harrastuksiin. Isä-lapsi-toiminta kannustaa paimiolaisia isiä ja lapsia pelaamaan Jokelan liikuntasalissa, tekemään puutöitä Kriivarin koululla ja kisaamaan moniottelussa kesäisin. Yhteistyössä kaupungin sosiaalitoimen kanssa järjestettävä perheryhmä tukee ja kehittää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä tarjoaa tukea ja ohjausta lasten kasvatukseen ja arkipäivän asioihin. Avoin neuvola on perhetalossa yhteistyössä Paimion lastenneuvolan kanssa järjestettävä lapsiperheiden terveysterveystoiminta. Lisäksi kesällä järjestetään koululaisille kokopäivätoimintaa sekä luonto- ja liikuntakerhoa sekä ympäri vuoden erilaisia tapahtumia koko perheelle. MLL:n Paimion paikallisyhdistys jakaa stipendejä peruskoululaisille ja lukiolaisille ja tukee tukioppilastoiminnan hankintoja. Yhteistyössä Paimion kaupungin sosiaalitoimen ja SPR:n kanssa MLL:n Paimion paikallisyhdistys tukee paimiolaisia lapsiperheitä, kuten esimerkiksi jouluisin ruokalahjakorteilla. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry 2018; Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry 2016; Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 17.)

Iltapäiväkerho

Paimion opisto (musiikkiopisto) tarjoaa musiikkikerhoa paimiolaisille ja sauvolaisille iltapäiväkerholaisille. Musiikkileikkikoulutoiminta tukee myös paimiolaisten lapsiperheiden sosiaalista verkostoitumista ja integraatiota paikalliseen elämään ja toimintaan. Vuonna

2016 musiikin iltapäiväkerhoryhmiä oli kaksi ryhmää, joissa oli 14 lasta. (Paimion kaupunki 2016, 86.)

Seurakunta ja muu yhdistystoiminta

Paimion seurakunnan perhekerho on ohjelmallinen ja se on tarkoitettu vanhemmille, iso-vanhemmille ja hoitajille lapsineen. Seurakunnan leirikeskuksesta järjestetään perheleirejä kerran vuodessa, ja Paimion päivähoitolapsia kutsutaan seurakunnan erityistapahtumiin ja päiväleireille leirikeskukseen. Seurakunnan työntekijät keskustelevat mielellään perheen arjen isoista ja pienistä asioista. 3–5-vuotiaat voivat osallistua päiväkerhoon ja pyhäkouluun, mikä tukee lapsen kehityksen eri osa-alueita ottaen huomioon lapsen iän ja yksilöllisyyden. Seurakunnalla on varhaisnuorisolle suunnattu Piccolot-kuoro. Pikku-kirkko eli lastenjumalanpalvelus järjestetään kuukausittain Paimion kirkossa. Seurakunta tekee tiiviisti yhteistyötä Paimion kaupungin nuorisotoimen, koulujen, poliisin, urheiluseurojen ja muiden seurakuntien kanssa. (Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 14–15.) Paimiossa nuorisojärjestöt (esim. partio, VPK:n nuoriso-osasto ja 4H-yhdistys) ja erilaiset liikuntajärjestöt tarjoavat monipuolisesti aktiviteetti- ja harrastusmahdollisuuksia lapsille ja lapsiperheille. Lisäksi Paimiossa löytyy paikallisia kulttuuritoimijoiden ja kylätoimikuntien järjestämiä tapahtumia. (Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013, 16–17.)

4 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä on osin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus- ja osin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Monimetodisen lähestymistavan eli triangulaation ensisijainen tavoite on ollut lisätä tutkimuksen kattavuutta ja siten vähentää tutkimuksen luotettavuusvirheitä. (Vilkkä 2015, 70). Menetelmätriangulaatiossa yhdistetään laadullinen ja määrällinen tutkimusmenetelmä (Vilkkä 2015, 72).

Kvantitatiivinen tutkimus perustuu mittaamiseen, ja sen tavoitteena on tuottaa perusteltua, luotettavaa sekä yleistettävää tietoa tutkittavasta asiasta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa mittauksen tuloksena käsiteltyä aineistoa käsitellään tilastollisin menetelmin. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän tiedon intressinä on saavuttaa numeraalista tietoa. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää voidaan käyttää, kun tutkimusaineisto on muutettavissa mitattavaan muotoon. (Vilkkä 2015, 66–67.) Kvalitatiivisen eli laadullisen menetelmän lähtökohtana on ihminen, ympäristö ja niihin liittyvät asiat. Tutkielman kohteena on siihen osallistuvien näkökulma ja kokemus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voi kerätä haastattelemalla, kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä tai havainnoimalla. Tutkittavasta ilmiöstä saadaan tietoa ihmisten kuvaamana laadullisen menetelmän keinoilla. Kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen ja haastattelun kysymyksiin vastaajat kertovat kokemuksiaan ja mielipiteitään omin sanoin. Tutkielman tekijä rajoittaa mahdollisimman vähän vastaamista. Laadullinen tutkimusmenetelmä selittää ihmisen toimintaa intentionaalisesti eli ihmisen toimintaa koskevien päämäärien ymmärtämisen avulla. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää merkityksiä, joita ihmiset toiminnalleen antavat. Tutkimuksessa tehtyihin valintoihin, tulkintaan ja johtopäätöksiin vaikuttavat tutkijoiden omat ymmärryshorisontit eli heidän halunsa, ihanteensa, uskomuksensa, arvonsa ja käsityksensä. (Vilkkä 2015, 67–68.)

Kvantitatiivista tutkimusta tässä opinnäytetyössä ovat ne kyselylomakkeen kohdat, joissa vastaaja valitsee vastauksen tarjolla olevista vaihtoehdoista, ja jotka voidaan analysoida heti lomakkeen palautuksen jälkeen. Kvalitatiivista tutkimusta ovat opinnäytetyöhön sisältyvä, palvelukartoitukseen laadittava kirjallinen kysymys ja kyselylomakkeen tiedot syventävät teemahaastattelut. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus ovat erilaisia lähestymistapoja tutkimusta tehdessä, eikä niitä voi tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 136; Kananen 2011, 18; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 86–87; Taanila 2014, 2–6.)

4.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymysten täytyy mahdollistaa tutkimusongelman ratkaisu. Niitä voi olla yksi tai useampia. On mietittävä tarkoin ongelman ratkaisun kannalta merkittävät ja välttämättömät kysymykset. (Kananen 2011, 49.) Palvelukartoituksen kohderyhmänä tässä opinnäytetyössä ovat varhaiskasvatusikäisten ja alaluokkaikäisten eli 1. ja 2. luokkalaisten lasten vanhemmat ja koko perhe Paimiossa. Opinnäytetyössä kerätään kokemuksellista tietoa Kriivarin ja Tapiolan päiväkotien sekä Kriivarin koulun lasten vanhemmilta tai huoltajilta. Opinnäytetyössä keskitytään siten Paimiossa järjestettävien lapsi- ja perhepalveluiden kartoittamiseen. Opinnäytetyö ei aina vaadi tutkimusongelmaa, vaan ongelman tilalla on mahdollista käyttää myös tutkimuksen tavoitekuvausta (Kananen 2014, 49). Tavoitteena tässä opinnäytetyössä on selvittää lapsiperheille tarjottavien palveluiden laatua ja tarjontaa. Opinnäytetyön tavoitteesta johdettu tutkimuskysymys on:

- Vastaavatko lapsi- ja perhepalvelut perheiden tarpeisiin Paimiossa?

Tutkimuskysymystä tarkentavat seuraavat lisäkysymykset:

- Mitkä palvelut perheet kokevat hyödyllisiksi ja/tai hyödyttömiksi?
- Millaisia uusia palveluita perheet toivovat järjestettävän?
- Käyttäisivätkö perheet kehitteillä olevia sähköisiä perhepalveluita tulevaisuudessa?

4.2 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerätään sekä kyselylomakkeella, mikä tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä, että puolistrukturoidun, tietoja syventävän haastattelun avulla. Survey-menetelmälle on tyypillistä kerätä aineistoa standardoidusti eli täysin samalla tavalla tietystä, ennalta tietyin kriteerein valikoidusta perusjoukosta, joka muodostaa otannan tutkimusaineiston keräämiselle. (Hirsjärvi ym. 2009, 193.) Tässä tutkielmassa käytettiin mukavuusotantaa, koska informanttiryhmän eli tutkielman kohderyhmänä olevien lasten vanhempien valinta ei vastaa tieteelliselle tutkimukselle asetettavia otantateorian vaatimuksia. Mukavuusotannalla saadut tutkimustulokset voivat kuvastaa todellista tilannetta, ja tulokset voivat olla oikeita, mutta mahdollisuus virheelliseen tulokseen tiedostetaan pohdittaessa saatuja tuloksia ja niiden luotettavuutta. (Kananen 2010, 99–100.)

Kyselylomake

Opinnäytetyötä varten laadittu kyselylomake sisältää sekä suljettuja, strukturoituja monivalintakysymyksiä, että suljetun ja avoimen kysymyksen välimuotoja, joissa valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen on avoin kysymys. Lisäksi kysely sisältää Likertin asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia kysymyksiä sekä yhden täysin avoimen kysymyksen. Likertin asteikkoon perustuvat kysymykset ovat tavallisesti 5- tai 7-portaisia mielipiteeseen pohjautuvia kysymyksiä. Monivalintakysymykset ovat laadultaan ns. suodatuskysymyksiä, joilla erilaisin vastausvaihtoehtoin varmistetaan vastaajan kuulumisen kokemuspäiriin. Tutkielman aihetta pidetään tärkeimpänä vastaamiseen vaikuttavana asiana, mutta myös lomakkeen laadinnalla ja tarkalla suunnittelulla on mahdollista tehostaa tutkittavien osallistumista kyselyyn ja siten koko tutkielman onnistumista. (Hirsjärvi ym. 2009, 198–200; Kananen 2011, 40.) Kyselylomaketta testataan pienellä joukolla esitestauksena, jolloin kysymysten muotoilua ja muita tarvittavia seikkoja on mahdollista vielä muokata ennen varsinaista aineistonkeruuta (Hirsjärvi ym. 2009, 204).

TAULUKKO 1. Kyselylomakkeen rakenne.

Kysymysten aiheet	Kyselylomakkeen kysymysnumero
Perheen rakenne, lasten lukumäärä sekä kysymykset päivähoidosta ja koulusta	1–2 3
Perheen kokemuksia käytetyistä palveluista, kiinnostus sähköisiä palveluita kohtaan sekä internetin käyttökokemukset	4–5 6 7–9
Perheen toiveet lapsiperheille järjestettävistä palveluista	10
Ilmoittautuminen jatkohaastatteluun ja yhteydenottopyyntö	11 12

Yllä olevassa taulukossa on esiteltynä Webropol-ohjelmalla laaditun kyselylomakkeen (liite 2) rakenne. Kyselylomake koostuu 12 kysymyksestä. Perheen rakennetta ja lasten

lukumäärää koskevat kysymykset (1–2) ovat muodoltaan suljetun ja avoimen kysymyksen välimuotoja sisältäen viimeisenä vastausvaihtoehtona myös avoimen tekstikentän. Päivähoito- ja kouluasiaa koskeva kysymys (3) on strukturoitu monivalintakysymys. Neljäs kysymys koskee perheen käyttämiä palveluita, ja on muodoltaan suljetun ja avoimen kysymyksen välimuoto, sillä vastaajalla on mahdollisuus tarkentaa käyttämänsä palveluaan avoimeen tekstikenttään. Kysymykset 5 ja 6 ovat Likertin asteikkokysymyksiä, joissa tiedustellaan 5-portaisella asteikolla, kuinka hyödylliseksi perheet ovat mieltäneet käyttämänsä palvelut, ja kuinka mielellään perheet käyttäisivät sähköisiä perhepalveluita. Internetin ja tietokoneen käyttökokemuksia kysytään suljetuissa monivalintakysymyksissä (7–9) valmiiden vastausvaihtoehtojen kera. Kysymykseen numero 10 vastaajalla on mahdollisuus kertoa toiveitaan lapsiperheille järjestettävistä palveluista avoimen kysymyksen muodossa. Lomakkeen lopussa ovat tekstikentät, joihin on mahdollisuus ilmoittaa halukkuutensa osallistua jatkohaastatteluun sekä mahdollisuus jättää yhteystietonsa muissa kyselyyn koskevissa asioissa.

Teemahaastattelu

Laadullisen tutkimusmenetelmän tutkimusaineistoksi soveltuvat esimerkiksi ihmisen puhe. Teemahaastattelu on yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto. Teemahaastattelua kutsutaan myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä, eikä siinä käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja, kuten tehdään strukturoidussa haastattelussa. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikilta haastateltavilta kysytään samat kysymykset, mutta kysymyksiin vastataan omin sanoin. (Eskola & Vastamäki 2015, 29) Nykyään perinteisestä haastattelusta on siirrytty keskustelupohjaiseen vuorovaikutukseen, jossa pyritään löytämään vastauksia sekä mielipiteitä teeman mukaisiin kysymyksiin ja aiheisiin. Vuorovaikutteinen keskustelu rakentaa luontevaa ja informatiivista keskustelua. (Eskola & Vastamäki 2015, 27, 29, 36.) Teemahaastattelu sopii aineiston keräämistavaksi, jos tavoitteena on tiettyä asiaa tai teemaa koskevien mielipiteiden, näkemysten, käsitysten ja kokemusten kuvaaminen. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet tai teemat, joita haastattelussa olisi välttämätöntä käsitellä tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. Teemahaastattelun aihepiiri ja teema-alueet on etukäteen suunniteltu. Haastattelijalla on lista käsiteltävistä asioista. Tavoitteena on, että vastaaja antaa kaikista teemoista oman kuvauksensa. Näiden Paimiossa tehtyjen teemahaastattelujen tavoitteena oli tuoda esiin huoltajien omakohtaiset kokemukset ja kuvaukset Paimion lapsi- ja perhepalveluista. (Eskola & Vastamäki 2015, 27–29; Vilkkä 2015, 122–124.)

4.3 Suunnittelu ja toteuttaminen

Opinnäytetyön tutkimusprosessi jaettiin viiteen vaiheeseen, jotka olivat ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen, kirjoittaminen ja tiedottaminen (Vilka 2015, 56). Ideatasolla kehittyi tarve kartoitustutkimukselle Lupa auttaa -hankkeen ja Paimion kaupungin toimesta. Tämän jälkeen suunniteltiin tutkimuskysymys ja aikataulu, valittiin käytettävät tutkimusmenetelmät sekä kirjoitettiin teoreettinen viitekehys. Lisäksi perehdyttiin tutkimusetiikkaan ja hyvään tieteelliseen käytäntöön. Seuraavana on kuvio (kuvio 4) opinnäytetyön prosessista.

Kuvio 4. Opinnäytetyön prosessi.

Tutkimussuunnitelma on kirjallinen yhteinen sopimus toteutettavasta tutkimuksesta ja tutkimuskäytännöistä. Tutkimussuunnitelmaa tarvitaan, kun tutkimukselle haetaan tutkimuslupaa ulkopuolisilta tahoilta. (Vilka 2015, 75.) Sitoutumisvaiheessa laadittiin tutkimussuunnitelma sekä anottiin tutkimuslupa Paimion kaupungin sivistysjohtaja Jyrki Lumiaiselta 22.10.2017. Lupa myönnettiin 13.11.2017. Kyselylomake lähetettiin tutkimusluvan saamisen jälkeen Kriivarin ja Tapiolan päiväkotien johtajille sekä Kriivarin koulun vt. rehtorille 2.1.2018. He toimittivat kyselylomakkeen saatekirjeellä aiemmin määritellyn kohderyhmän vanhemmille eli informanteille Wilma-hallinto-ohjelman tai sähköpostin välityksellä, ja vastausaikaa vanhemmilla oli 21.1.2018 saakka eli noin kaksi ja puoli viikkoa. Kyselylomake lähetettiin yhteensä 177 perheelle (N=177), joista Kriivarin päiväkodin osuus oli 42 perhettä, Tapiolan päiväkodin osuus 84 perhettä sekä Kriivarin koulun

1. ja 2. luokkalaisten lasten perheiden osuus 51 perhettä. Saatekirjeen (liite 1) tarkoituksena oli tiedottaa vanhempia kyselylomakkeen sekä opinnäytetyön tarkoituksesta ja motivoida vanhempia osallistumaan tutkimukseen. Saatekirjeen tietojen perusteella vanhemmat saivat mahdollisuuden päättää tutkimukseen osallistumisesta tai kieltäytymisestä. Saatekirjeessä oli helppokäyttöinen linkki kyselylomakkeeseen. Lisäksi saatekirjeessä korostettiin palvelukartoituksen osallistuvien vanhempien anonyymiutta ja luotamuksellisuutta vastauksia käsiteltäessä. (Kananen 2011, 46.)

Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutettiin kaksivaiheisena. Ensimmäisessä vaiheessa lapsiperheet vastasivat sähköiseen kyselylomakkeeseen, ja toisessa vaiheessa halukkaaksi ilmoittautuneista perhepalveluita käyttävistä henkilöistä kutsuttiin valikoitu määrä haastatteluun.

Taulukossa 1 on nähtävillä kyselylomakkeen rakenne. Ensimmäisessä vaiheessa käytettiin Webropol-ohjelmalla luotua sähköistä kyselylomaketta (liite 2). Lomakkeen alussa oli monivalintakysymyksiä liittyen perheen rakenteeseen, perheen kokemuksiin käytävissä olevista palveluista, tuntemuksiin sähköisten perhepalveluiden käytöstä sekä avoimen kysymyksen muodossa mahdollisuus lisätä oma toive perhepalveluiden tarjonnasta. Lisäksi lomakkeeseen oli mahdollista jättää omat yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten ja ilmoittaa kiinnostuksensa osallistua haastattelukierrokselle.

Aineistonkeruun toisessa vaiheessa kutsuimme neljä perheen huoltajaa eli informanttia kyselylomakkeen tietoja syventävään haastatteluun. Haastattelut tapahtuivat etukäteen suunniteltujen kysymysten (liite 3) mukaisesti puolistrukturoituna teemahaastatteluna, ja haastattelut äänitettiin myöhempää litterointia ja analysointia varten. Opiskelijat jakoivat haastattelut siten, että kumpikin haastatteli kahta huoltajaa.

Teemahaastatteluun valikoitui neljän eri perheen huoltajat, jotka edustivat erilaisia perhemalleja; ydinperhettä, uusperhettä ja yksihuoltajaperhettä. Nämä henkilöt olivat ilmoittaneet kiinnostuksensa haastatteluun kyselylomakkeen yhteydessä. Teemahaastattelun tarkoituksena oli syventää kyselylomakkeesta saatua aineistoa ja sen sisältämää tietoa. Haastattelupaikasta sovittiin puhelimitse haastateltavan kanssa, ja lisäksi tapaaminen vahvistettiin sähköpostilla, jonka liitteenä oli haastattelurunko (liite 3) haastattelussa keskusteltavista asioista. Pääteemoja oli kuusi: yleistietoa perheestä, perheen arjesta selviytyminen, tukiverkosto lapsiperheen arjessa, Paimion tarjoamat perhepalvelut, Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelman tuntemus ja sähköiset perhepalvelut. Jokaisen

pääteeman alla oli tarkentavia asioita ja kysymyksiä tukemaan haastattelutilanteen sujuvuutta ja samankaltaisuutta. Teemat ideoitiin aihepiirin tuntemuksen, kirjallisuuden, aiempien tutkimusten sekä Lupa auttaa -hankkeen toiveiden pohjalta. Haastattelupaikat olivat rauhallisia ja haastattelutapahtumissa keskustelu oli hyvin luontevaa ja intensiivistä. Haastattelutilanne alkoi haastattelijan kevyellä esipuheella, jotta vapautunut ilma-
piiri muodostuisi luottamukselliseksi ja tunnelma avoimeksi. Tämän jälkeen keskustelun painopiste siirtyi haastattelijalta haastateltavalle, sillä hän oli haastattelun teemojen parissa elävä ja siten niiden asiantuntija. Haastattelujen tavoitteena oli rakentava ja informatiivinen keskustelu. Haastattelutapahtumat kestivät keskimääräisesti noin tunnin ajan. (Eskola & Vastamäki 2015, 30–36.)

Äänitetty haastatteluaineisto käytiin läpi ja litteroitiin eli äänitetyt haastattelut kirjoitettiin kirjalliseen muotoon. Samalla tarkasteltiin aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Aineistoa myös eriteltiin ja yhdistettiin – laadullisen aineiston analyysissä yhdistyvät analyysi ja synteesi. Sisällönanalyysissä samaa tarkoittavat asiat ryhmiteltiin ja nimettiin sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Sitten ryhmitellyn aineiston eri luokkia yhdistettiin ja etsittiin sekä pohdittiin niiden välisiä suhteita. Analyysiprosessi oli monivaiheinen. Analyysi tehtiin huolellisesti ja aineisto järjestettiin ja kirjoitettiin tiiviiseen muotoon kadottamatta sen informaatiota. (Puusa 2011, 115–118.) Aineistojen analysoinnin jälkeen tulokset raportoitiin osaksi tutkielman raporttia.

4.4 Analyysi

Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä on tyypillistä, että aineiston analysoiminen aloitetaan heti aineiston keruuvaiheen jälkeen. Tällöin aineistoa on helpompi täydentää tai selventää tarvittaessa. Suljettujen kysymysten analysoiminen tietokoneen avulla on helpompaa kuin avointen kysymysten analysointi tuloksia koodaamalla ja yhteisiä merkityksiä etsimällä. Aineistoa kuvaillaan, luokitellaan ja yhdistellään, minkä jälkeen syntyneitä tuloksia on mahdollista selittää. (Hirsjärvi ym. 2009, 223–224.)

Kvantitatiivista tutkimusta analysoitaessa on ensin suoritettava esitöitä, kuten aineiston tietojen tarkistus. On hyvä käydä läpi, sisältyykö saatuun aineistoon virheellisyyksiä tai puuttuuko siitä tietoja. Lisäksi tässä vaiheessa on mahdollista tarvittaessa pyrkiä lisäämään aineiston määrää eli täydentää tietoja haastatteluin tai kyselyjä karhuamalla. Lo-

puksi aineisto järjestetään tiedon tallennusta ja lopullisia analyyseja varten. Kvantitatiivisin menetelmin saadusta aineistosta muodostetaan muuttujia, minkä jälkeen aineisto koodataan laaditun muuttujaluokituksen mukaisesti. Koodaamisella tarkoitetaan sitä, että jokaiselle tutkittavalle kohteelle eli havaintoyksikölle annetaan jokin arvo jokaisella muuttujalla. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222.) Tietynlaisia ohjelmistoja käyttämällä on mahdollista laatia samalla kertaa valmis kyselylomake ja havaintomatriisipohja. Tällöin ohjelmisto tuottaa havaintomatriisin automaattisesti sen sijaan, että se olisi luotava erikseen. (Kananen 2011, 46.) Webropol -kysely- ja raportointityökalua käyttämällä tuloksista saadaan valmiita raportteja, mikä nopeuttaa tutkimustulosten analysointia. Raporteista ilmenevistä tuloksista työstetään taulukoita Wordin ja Excelin avulla.

Kyselylomakkeen avoin kysymys ja kyselylomakkeen tietoja syventävän haastattelun kysymykset analysoidaan kvalitatiivisin eli laadullisin menetelmin. Kirjallisten vastausten analysoinnissa käytetään sisällönanalyysimenetelmää, jolloin kerätty aineisto tiivistetään ja luokitellaan, jotta tutkittava asia pystytään kuvaamaan lyhyesti. Sisällönanalyysissä aineiston sisältämä informaatio ei muutu tai katoa. Tässä tutkielmassa induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolme päävaihetta ovat aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämisympäristössä äänitetty aineisto kirjoitetaan sana sanalta ja siitä kootaan kaikki tutkimukselle olennaiset asiat ja tarpeeton tieto jätetään huomioimatta. Aineistosta etsitään pelkistettyjä ja samankaltaisia ilmaisuja, jotka listataan. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta etsitään saman sisältöiset ilmaisut, jonka jälkeen kootut ilmaisut yhdistellään ja luokitellaan informaatioisisällön mukaan alaluokiksi. Luokittelussa aineisto tiivistyy. Viimeisessä vaiheessa luodaan teoreettiset käsitteet eli tehdään abstrahointi. Tällöin luokiteltua aineistoa tarkastellaan tutkimuksen kannalta hyödyllisen ja olennaisen tiedon näkökulmasta. Teoreettiset käsitteet eli alaluokat yhdistetään ja muodostetaan yläluokkia, jotka lopussa yhdistetään pääluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–110.) Tässä tutkielmassa aineiston analyysi tehtiin soveltaen aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tämän sisällönanalyysin tarkoituksena oli saada syvällisempi kuvaus vastaavatko lapsi- ja perhepalvelut perheiden tarpeisiin Paimiossa perheiden kokemuksiin pohjautuen.

4.5 Eettisyys

Tähän opinnäytetyöhön osallistuville henkilöille kerrottiin sen tarkoitus ja korostettiin, että heidän anonymiteettinsä on turvattu, sillä henkilötietoja ei tarvita. Toisaalta sähköposti-

ja internetkyselyihin liittyy tutkimuseettisiä ongelmia, sillä vastaajan anonymiteetin turvaaminen kokonaisuudessaan on vaikeaa (Vilka 2015, 75). Opiskelijat ovat eettisessä vastuussa kaikille opinnäytetyöhön liittyville henkilöille. Opiskelijoiden tulee rehellisesti kertoa tutkielman prosessista ja tutkimustuloksien hyödyllisyydestä. Kaikilla osallistujilla on mahdollisuus kieltäytyä tutkielmaan osallistumisesta. Tämä opinnäytetyö ideoitiin, suunniteltiin, toteutettiin ja raportoitiin eettiset näkökulmat huomioiden. (Grönfors 1985, 41–42, 85; Tuomi & Sarajärvi 2009, 132; Vilka 2015, 42.) Lisäksi tutkielman loppuvaiheessa palattiin uudelleen sen eettisiin kysymyksiin ja pohdittiin eettisyyden toteutumista (Vilka 2009, 25–27).

4.6 Luotettavuus

Opinnäytetyön tekijät noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä tässä tutkielmatyössä, ja heillä on salassapitovelvollisuus. Opinnäytetyöhön liittyviä tietoja ei saa käyttää muuhun kuin tutkimustarkoitukseen. Tämä tutkielmaprosessi toteutettiin huolella ja oikeudenmukaisesti hyvässä yhteistyössä lapsiperheiden ja muiden prosessiin liittyvien henkilöiden kanssa. Kerättyä aineistomateriaalia käsiteltiin huolellisesti ja luotettavasti, ja lisäksi tuloksia tarkasteltiin kriittisesti, mutta tulkintavirheiden mahdollisuus tiedostettiin. Yhteys kerätyn aineiston ja tutkimustulosten välillä on luotettava ja rehellinen. Tutkimustulokset analysoitiin huolellisesti ja tarkkuudella (Pietarinen 1998, 7–11; Tuomi & Sarajärvi 2009, 128–129; Vilka 2015, 42.) Arviointi edellyttää luotettavuutta ja uskottavuutta sekä kokonaisuuden ymmärtämistä ja kykyä suhteuttaa tulokset laajempaan kokonaisuuteen. Tutkielmalle luotu teoria ohjasi toimintaa ja sen kehittymistä, ja sen toimintaa arvioitiin toistuvasti. (Anttila 2007, 85, 87.) Tutkielman validiteetti (osuvuus) toteutui, kun tutkielman tekijät perehtyivät aiempiin tutkimuksiin ja kirjalliseen materiaaliin. Tutkielman reliabiliteettia (luotettavuus) varmistettiin kyselylomakkeen ja haastattelun kysymysten esitetauksella ja suunnitellulla kohderyhmällä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia sekä mittaustulosten toistettavuutta. Esitetauksella, joka suoritettiin opinnäytetyön tekijöiden lähipiirissä, tarkistettiin kysymysten toimivuus, ymmärrettävyys, kattavuus ja järjestys. Tässä tutkielmassa mitattava asia muodostuu lapsiperheiden kokemuksista, jolloin mitattava tulos ei ole välttämättä toistettavissa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 160–161, 186–188.) Tutkimuksen tavoitteita ei myöskään aina täysin saavuteta, joten opiskelijoiden tehtävänä on ottaa kantaa tähän asiaan arvioidessaan tutkielman luotettavuutta ja pätevyyttä (Vilka 2015, 101). Tässä tutkielmassa käytetty mukavuusotanta sekä alhainen kyselylomakkeeseen vastanneiden

määrä lisäävät sitä mahdollisuutta, että tutkielmassa saadut tulokset eivät ole luotettavia tai yleistettäviä.

5 KYSELYN TULOKSET

Tässä luvussa kirjoitetaan auki ja selitetään kyselylomakkeesta saatuja tuloksia osin taulukoiden avulla. Tieteellisessä kvantitatiivisessa tutkimuksessa perushavainnollistamisvälineenä käytetään prosenttilukkoa, jossa lukuja esitetään suhteellisina. Vaatimus prosenttilukoihin perustuu kvantitatiivisten tutkimusten pyrkimykseen yleistää tutkittavaa tietoa. (Kananen 2011, 75–76.) Kappaletaulukosta ei saa tehdä tulkintaa (Kananen 2011, 87).

Kysely lähetettiin 177 paimiolaiselle perheelle, ja vastauksia saatiin 40 perheeltä (N=40), jolloin vastausprosentiksi muodostuu 23 %.

5.1 Perheen rakenne

Kyselylomakkeen alussa oli perheen taustatietoja kartoittavia kysymyksiä, joita avataan tässä luvussa.

TAULUKKO 2. Kuvaus perheiden rakenteesta.

	N	40 %
Ydinperhe (äiti, isä, lapsi/lapsia)	28	70 %
Yksinhuoltajaperhe (huoltaja ja lapsi/lapsia)	7	17,5 %
Uusperhe (lapsi/lapsia aikaisemmasta suhteesta ja mahdollisesti yhteisiä lapsia)	5	12,5 %
Sateenkaariperhe	0	0 %
Sijaisperhe (lapsi/lapsia sijoitettuna perheeseen)	0	0 %
Muu, mikä?	0	0 %
Yhteensä	40	100

Suurella osalla vastaajista (70 %) oli tulosten mukaan ydinperhe. Taulukosta 2 nähdään, että yksinhuoltajaperheitä oli 17,5 % ja uusperheitä 12,5 % vastaajista. Yksikään vastaajista ei ollut sateenkaariperheestä tai sijaisperheestä.

Lasten lukumääräksi vastaajat ilmoittivat yksi, kaksi tai kolme. 72,5 % vastaajista (eli 29 perheessä) oli kaksi lasta. Yksilapsisia perheitä oli kolme eli 7,5 % ja kolmelapsisia perheitä oli viidesosa eli 20 %. Vastaajilla oli siten lapsia yhteensä 85. Tuloksia vertaillaan eri perherakenteiden näkökulmasta taulukossa 3. Ydinperheillä oli yhteensä 63 lasta eli 74 % kaikista kyselyyn vastanneiden perheiden lapsista. Yksinhuoltajaperheiden lasten osuus oli 14 % (12 lasta) ja uusperheiden lasten osuus 10 eli hieman alle 12 % yhteensä laskettujen lasten määrästä.

TAULUKKO 3. Lasten lukumäärän jakautuminen eri perherakenteiden näkökulmasta.

	Ydinperheet	Yksinhuoltajaperheet	Uusperheet	Kaikki
N=	28 %	7 %	5 %	40 %
Yksi lapsi	3,6 (1)	28,6 (2)	0	7,5 (3)
Kaksi lasta	67,9 (19)	71,4 (5)	100 (5)	72,5 (29)
Kolme lasta	28,5 (8)	0	0	20 (8)
Yhteensä	100 (28)	100 (7)	100 (5)	100 (40)

Perheen taustatietoihin sisältyi myös kysymys, että kuinka monta lasta perheestä on päivähoitossa, esikoulussa tai peruskoulun 1. ja/tai 2. luokalla. Taulukossa 4 on nähtävillä lasten lukumäärät päivähoitossa, esikoulussa ja 1. ja/tai 2. luokalla. Luvut kuvastavat lasten kappalemääriä, sillä tämä selittää taulukon vastauksia paremmin kuin prosenttiluvut. Päivähoitossa oli vastauksista päätellen yhteensä 47 lasta, mikä tekee 55 % kaikkien lasten määrästä (85) laskettuna. Esikoululaisia oli kaksi eli noin 2 % lapsista, ja 19 lasta (22 %) oli peruskoulun 1. ja/tai 2. luokalla. Yhteensä edellä mainittuja palveluita käytti 68 lasta (80 %), eli tästä voidaan tulkita, että 17 lasta (20 %) kyselyyn osallistuneista perheistä on joko kotihoidossa tai ylemmällä luokalla kuin peruskoulun 1. ja/tai 2. luokalla.

TAULUKKO 4. Päivähoidossa, esikoulussa ja 1. ja/tai 2. luokalla käyvien lasten lukumäärä eri perheiden välillä.

N=lasten lukumäärä	Päivähoidossa	Esikoulussa	1. ja/tai 2. luokalla	Yhteensä
Ydinperhe	36	1	13	50
Yksinhuoltajaperhe	6	1	4	11
Uusperhe	5	0	2	7
Yhteensä	47	2	19	68

5.2 Perheen kokemukset käytetyistä palveluista

Tässä kappaleessa tarkastellaan perheiden käyttämiä lapsi- ja perhepalveluita sekä heidän kokemuksiaan niistä. Lisäksi kuvaillaan lapsiperheiden suhtautumista sähköisiä perhepalveluita kohtaan.

Kyselyn neljännessä kysymyksessä tiedusteltiin lapsiperheiden käyttämiä palveluita. Taulukosta 5 nähdään millaisia palveluita perheet ovat käyttäneet ja kuinka usein. 87 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä päivähoidoa kerran viikossa tai useammin. Päivähoito on siten eniten käytetty lapsiperheiden palvelu kyselyyn vastanneiden käyttämistä palveluista. Toiseksi eniten (84 %) vastaajat ilmoittivat käyttävänsä neuvolapalveluita, joiden käyttötiheys vaihteli runsaasti vastaajien kesken. Vastauksista nousi esiin yllättävä tulos, jonka mukaan 16 % vastaajista ei käytä koskaan neuvolapalveluita.

Valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista perhetyö, perhevalmennus/perheneuvonta, tukiperhetoiminta ja vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe olivat palveluina sellaisia, joita vastaajat eivät käyttäneet lainkaan. Perheneuvolan palveluita käytti 15 % vastaajista, ja MLL:n järjestämä tukihenkilötoiminta oli käytössä 3 % vastaajista 1–2 kuukauden välein. Lapsiperheiden kotipalvelua oli käyttänyt myös 3 % lapsiperheistä 1–2 kertaa vuodessa tai harvemmin. Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) palveluita käytettiin 21 % perheistä eri käyttötiheydeltään vaihtelevasti. Puustotoiminta (leikkipuistoja) oli käytössä 6 % perheistä joko viikoittain tai 1–2 kertaa kuukaudessa.

TAULUKKO 5. Lapsiperheiden käyttämät palvelut.

	Kerran viikossa tai useammin	1-2 kertaa kuukaudessa	1-2 kuukauden välein	1-2 kertaa vuodessa tai harvemmin	Ei koskaan	Yhteensä
Päivähoito	87%	0%	0%	0%	13%	100 %
Aamu- ja/tai iltapäiväkerho	37%	0%	0%	3%	61%	100 %
Neuvolapalvelut	5%	0%	13%	66%	16%	100 %
Perheneuvola	0%	0%	3%	12%	85%	100 %
Perheiden erityispalvelut (puheterapia, toimintaterapia ym.)	9%	3%	3%	12%	73%	100 %
Perhetyö	0%	0%	0%	0%	100%	100 %
Perhevalmennus/perheneuvonta	0%	0%	0%	0%	100%	100 %
Tukihenkilötoiminta	0%	0%	3%	0%	97%	100 %
Tukiperhetoiminta	0%	0%	0%	0%	100%	100 %
Lapsiperheiden kotipalvelu	0%	0%	0%	3%	97%	100 %
Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) palvelut:	6%	3%	3%	9%	78%	100 %
Seurakunnan/muun yhteisön palvelut:	12%	6%	6%	15%	61%	100 %
Vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe:	0%	0%	0%	0%	100%	100 %
Puistotoiminta:	3%	3%	0%	0%	94%	100 %
Muu, mikä: iltapäiväkerho, musiikkileikkikoulu (yksityinen)	14%	0%	0%	0%	86%	100 %
Muu, mikä: tanssitunnit	8%	0%	0%	0%	92%	100 %
Muu, mikä: vauvauinti	8%	0%	0%	0%	92%	100 %
Muu, mikä: -	0%	0%	0%	0%	100%	100 %
Yhteensä	12%	1%	2%	8%	77%	100 %

Neljänten kysymykseen sisältyi myös avoimia tekstikenttiä joko osana valmista vastausvaihtoehtoa tai omana ”muu, mikä” -vaihtoehtona, joihin vastaajien oli mahdollista tarkentaa tai lisätä käyttämiään palveluita. Näihin kertyi 18 vastausta, joista kuvion 5 sanapilvi kertoo, mitä palveluita kenttiin kirjattiin. Perhekerho mainittiin neljä kertaa ja luisteluvuoro kaksi kertaa. Yksityinen-sana kirjattiin kaksi kertaa myös, mutta se viittaa musiikkileikkikouluun ja tanssitunteihin. Loput sanat mainittiin tekstikentissä kertaalleen. Perhekerho oli siten suosituin lapsiperheiden käyttämä palvelu sekä seurakunnan että

MLL:n järjestämänä, ja sitä käytettiin kerran viikossa tai useammin, 1–2 kertaa viikossa tai 1–2 kertaa vuodessa tai harvemmin.

iltapäiväkerho jäähallilla kaupungin kerho kerhotoiminta lasten leikkipuistoja luisteluvuoro musiikkileikkikoulu perheillat perheilta perhekahvila perhekahvilat **perhekerho** perhetoiminta päiväkerho tanssitunnit tapahtumat touhutupa tukihenkilö vauvauinti **yksityinen**

Kuvio 5. Sanapilvi täsmentää lapsiperheiden vastauksista esiin nousseet palvelut.

Perhekahvilassa käytiin vastaajien toimesta 1–2 kertaa kuukaudessa tai 1–2 kertaa vuodessa tai harvemmin. Perhekahvila ilmoitettiin MLL:n järjestämäksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton alaisia palveluita olivat myös muut erilaiset tapahtumat ja Touhutupa, joita vastaajat ilmoittivat käyttävänsä 1–2 kertaa vuodessa tai harvemmin. Seurakunnan järjestämistä palveluista esiin nousi lisäksi kerran viikossa tai useammin käytettävä kerhotoiminta ja 4-vuotiaiden kerho, 1–2 kertaa kuukaudessa tai 1–2 kuukauden välein käytettävä lasten luisteluvuoro jäähallilla ja perheilta sekä muu perhetoiminta, päiväkerho ja perheillat 1–2 kertaa vuodessa tai harvemmin. Kerran viikossa tai useammin käytettäviksi palveluiksi nimettiin lisäksi yksityinen musiikkileikkikoulu, joka toimii iltapäiväkerhon muodossa, yksityisen tahon järjestämät tanssitunnit sekä Paimion kaupungin toimesta järjestettävä vauvauinti.

Viidennessä kysymyksessä kysyttiin, kuinka hyödyllisiksi lapsiperheet kokivat käyttämänsä palvelut. Kysymys oli 5-portainen Likertin asteikkokysymys, jossa 1 tarkoitti ”ei lainkaan hyödyllinen” ja 5 ”erittäin hyödyllinen”. Taulukosta 6 voidaan havaita, että selvä enemmistö mielsi päivähoitopalvelun erittäin hyödylliseksi, kun taas esimerkiksi perheneuvola jatkoi mielipiteet melko tasaisesti pitkin asteikkoa. Perheneuvola miellettiin ”ei lainkaan hyödylliseksi” 17 % mielestä, ja vastaavasti 17 % vastaajista oli sitä mieltä, että perheneuvola on erittäin hyödyllinen. Kolme neljästä aamu- tai iltapäiväkerhoa käyttävästä perheestä oli sitä mieltä, että palvelu on erittäin hyödyllistä. Neuvolapalveluita piti erittäin hyödyllisinä kaksi kolmesta käyttäjästä. Yli puolet (56 %) perheille suunnattuja erityispalveluita (puheterapia, toimintaterapia ym.) käyttävistä vastaajista piti palveluita erittäin hyödyllisinä, minkä lisäksi noin joka kymmenes mielsi palvelut ei lainkaan hyödyllisiksi ja niiden väliin. Yli kaksi kolmasosaa piti MLL:n järjestämiä palveluita erittäin hyödyllisinä. Nämä palvelut jakoivat mielipiteen kuitenkin pitkin asteikkoa, samoin kuin seurakunnan (tai muun yhteisön) palvelut, joita 60 % vastaajista piti erittäin hyödyllisinä. Vastaajien omat kirjaukset musiikkileikkikoulusta, tanssitunneista ja vauvauinnista saivat

palveluina keskiarvoksi 4,5 eli näihin osallistuvat perheet pitivät kaikki palveluita koko lailla hyödyllisinä.

Taulukossa 5 esitetyistä lapsiperheiden käyttämistä palveluista jäi vaille käyttäjiä perhetyö, perhevalmennus/perheneuvonta, tukiperhetoiminta ja vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe. Taulukosta 6 voidaan nähdä, että myös näitä kyseisiä palveluita on arvioitu vastaajien toimesta. Tässä tulosten analyysissä jätetään kyseiset kohdat ilman huomiota ja sivuutetaan näiden kohtien vastaukset.

TAULUKKO 6. Lapsiperheiden kokemuksia heidän käyttämistään palveluista asteikolla 1–5, jossa 1=ei lainkaan hyödyllinen ja 5=erittäin hyödyllinen.

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Päivähoito	0%	3%	3%	6%	88%	34	4,8
Aamu- ja/tai iltapäiväkerho	0%	0%	6%	19%	75%	16	4,7
Neuvolapalvelut	0%	7%	0%	28%	66%	29	4,5
Perheneuvola	17%	0%	17%	50%	17%	6	3,5
Perheiden erityispalvelut (puheterapia, toimintaterapia ym.)	11%	0%	11%	22%	56%	9	4,1
Perhetyö	50%	0%	0%	50%	0%	2	2,5
Perhevalmennus/perheneuvonta	50%	0%	0%	50%	0%	2	2,5
Tukihenkilötoiminta	33%	0%	0%	33%	33%	3	3,3
Tukiperhetoiminta	50%	0%	0%	50%	0%	2	2,5
Lapsiperheiden kotipalvelu	50%	0%	0%	50%	0%	2	2,5
Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) palvelut:	11%	0%	11%	11%	67%	9	4,2
Seurakunnan/muun yhteisön palvelut:	7%	0%	20%	13%	60%	15	4,2
Vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe:	50%	0%	0%	50%	0%	2	2,5
Puistotoiminta:	33%	0%	0%	33%	33%	3	3,3
Muu, mikä: musiikkileikkikoulu (yksityinen)	0%	0%	0%	50%	50%	2	4,5
Muu, mikä: tanssitunnit (yksityinen)	0%	0%	0%	50%	50%	2	4,5
Muu, mikä: vauvauinti	0%	0%	0%	50%	50%	2	4,5
Muu, mikä: -	0%	0%	0%	100%	0%	1	4
Yhteensä	8%	2%	6%	23%	62%	141	3,7

Kyselylomakkeen kuudenteen kysymykseen sisältyi lyhyt avaus LAPE-muutosohjelman tarkoituksesta ja tavoitteesta kehittää sähköisiä perhepalveluita. Osallistujia pyydettiin

arvioimaan 5-portaisella Likertin asteikolla, kuinka mielellään he käyttäisivät sähköisiä perhepalveluita tiedonsaantiin tai palveluiden saamiseksi. Asteikolla vaihtoehto 1 tarkoitti ”en lainkaan mielelläni” ja vaihtoehto 5 tarkoitti ”erittäin mielelläni”.

TAULUKKO 7. Prosenttiluvut kuvastavat lapsiperheiden mieltymyksiä käyttää sähköisiä perhepalveluita tulevaisuudessa asteikolla 1–5, jossa 1=ei lainkaan mielellään, 5=erittäin mielellään.

	1	2	3	4	5	Keskiarvo
Tietoa lapsiperheen arjesta	0%	14%	35%	27%	24%	4
Tietoa fyysisestä terveydestä	0%	11%	43%	24%	22%	4
Tietoa mielenterveydestä	0%	19%	43%	16%	22%	3
Tietoa ja tukea vanhemmuudesta	0%	8%	39%	19%	33%	4
Tietoa raskaudesta ja synnytyksestä	17%	9%	31%	23%	20%	3
Tietoa vauvan hoidosta ja tarpeista	11%	26%	37%	9%	17%	3
Tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä	0%	11%	34%	26%	29%	4
Tietoa varhaiskasvatuksesta	5%	5%	24%	38%	27%	4
Tietoa koululaisen kasvusta ja kehityksestä	0%	5%	26%	37%	32%	4
Tietoa peruskouluun liittyvistä asioista	0%	5%	29%	37%	29%	4
Sähköiset esitietolomakkeet (esim. neuvola, päiväkoti, peruskoulu)	0%	3%	18%	24%	55%	4
Perhevalmennus ja -tuki	6%	26%	43%	11%	14%	3
Parisuhdeneuvonta	11%	20%	23%	23%	23%	3
Tietoa ja tukea erotilanteessa	6%	12%	38%	26%	18%	3
Vertaistukea ja -kokemuksia	0%	9%	43%	26%	23%	4
Tietoa lapsen/nuoren ongelmatilanteisiin	0%	8%	27%	35%	30%	4
Tietoa miten selviytyä surusta	9%	6%	37%	26%	23%	3
Sähköinen ajanvaraus/yhteydenotto perhepalveluvirkailijaan	3%	8%	19%	28%	42%	4
Yhteensä	4%	11%	33%	25%	27%	4

Suhtautuminen sähköisten perhepalveluiden lisääntymiseen vaihteli vastaajien kesken. Yli puolet vastaajista (55 %) käyttäisi erittäin mielellään esimerkiksi neuvolan sähköisiä esitietolomakkeita. Myös yhteydenotto perhepalveluvirkailijaan tai sähköinen ajanvaraus sai 42 % vastaamaan vaihtoehdon 5 eli erittäin mielellään. ”Ei lainkaan mielellään” käytettäviä palveluita tai tiedonhakua edustivat tietoa raskaudesta ja synnytyksestä (17 %),

tietoa vauvan hoidosta ja tarpeista (11 %), tietoa varhaiskasvatuksesta (5 %), sähköistä perhevalmennusta tai -tukea (6 %), parisuhdeneuvontaa (11 %), tietoa ja tukea erotilanteessa (6 %), tietoa miten selviytyä surusta (9 %) ja sähköinen ajanvaraus/yhteydenotto perhepalveluvirkailijaan (3 %). Iso osa vastausvaihtoehdoista asetui asteikolla kohtaan 3. Taulukosta 7 voidaan kuitenkin havaita, että sähköiset perhepalvelut saivat melko myönteisen suhtautumisen useimpiin listattuihin palveluihin tai tiedonhakuesimerkkeihin, sillä suuri osa vastauksista sijoittui asteikolla numeroiden 3 ja 5 välimaastoon. Taulukossa mainittujen vaihtoehtojen lisäksi vastauksista nousi esiin kaksi sähköistä palvelua, jotka olivat neuvola-chat arkisin sekä perusterveydenhuollon ajanvaraus. Nämä kommentit jättäneet vastaajat ilmoittivat voivansa käyttää em. palveluita erittäin mielellään.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös vastaajien Internetin ja tietokoneen käyttökokeimuksia kysymyksissä 7, 8 ja 9. Kaikki vastaajat (100 %) ilmoittivat käyttävänsä Internetiä päivittäin. Helpoksi tietokoneen käytön arvioi lähes neljä viidestä (78 %), kun taas 22 % koki tasokseen ”selviydyn”. Useimmat vastaajista (71 %) ilmoittivat käyttävänsä Internetiä sekä mobiililaitteella että tietokoneella.

5.3 Perheiden toiveet järjestettävistä palveluista

Kyselylomakkeen kymmenes kysymys sisälsi avoimen tekstikentän, johon vastaajilla oli mahdollisuus esittää toiveita lasten kasvun ja vanhemmuuden tueksi järjestettävien lapsiperhepalveluiden osalta. Mikään kyselylomakkeen kysymyksistä ei vaatinut pakollista vastausta, kuten ei tämäkään avoin kysymys. Vastauksia kertyi 13, jotka analysoitiin ja luokiteltiin teemoihin samankaltaisuuksien perusteella. Näistä muodostui kolme pääryhmää, jotka olivat arkea ja yhteisöllisyyttä tukevat palvelut, palvelut vanhemmuuden tueksi sekä mielenterveyttä edistävät palvelut. Vastaajat ilmoittivat toivovansa erilaisia maksuttomia kerhoja eri-ikäisille lapsille sekä sellaista teemamuotoista toimintaa, jossa lapset ja aikuiset voisivat toimia yhdessä. Näiden palveluiden toivottiin olevan sellaisia, joihin on matala kynnys mennä mukaan, ja joissa on mahdollista tutustua muihin paikkakuntalaisiin. Useammassa vastauksessa tuotiin esille matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen säilyttämisen ja tuen tärkeys ja lisäksi näissä korostettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton tarjoamia palveluita. Lisäksi vastaajat toivat esille toiveen puistotoiminnasta myös virka-ajan ulkopuolella sekä viikonloppuisin. Vanhemmuuden tueksi toivottiin erilaisin menetelmin toteutettavia tietoiskuja, kuten tietoa lasten käytöshäiriöistä, oppimisvaikeuksista, murrosiästä, uhmaiästä sekä muista kasvatusaiheisista asioista ja arjen

ongelmakohdista. Menetelminä nousi esiin ajatus neuvola-chatista sekä vanhemmille suunnattu ryhmämuotoinen toiminta edellä mainittujen teemojen tiimoilta. Myös MLL:n lastenhoitoapua toivottiin järjestettävän. Vastaajat toivoivat lisäksi selkeämpää väylää avunhakuun ongelmatilanteiden yllättäessä tai vanhemman kokiessa väsymystä. Lisäksi toivottiin matalampaa kynnystä tarjota mielenterveyttä tukevia palveluita kuten psykologin tai psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanottoa tilanteissa, joissa ongelmia ilmenee tai vanhempi kokee oman mielenterveyden järkkyvän väsymyksen ja uupumuksen vuoksi. Varhaiskasvatukseen liittyvät toiveet lapsiperhepalveluiden järjestämisestä liittyivät päiväkotiryhmien pienempiin kokoihin ja hoitajien pienempään vaihteluun. Lisäksi toivottiin enemmän aikaa yksilölliseen yhteistyöhön päiväkodin kanssa.

6 HAASTATTELUN TULOKSET

Kyselylomakkeen tietoja syventäviä teemahaastatteluja tehtiin maaliskuussa 2018 neljän erilaisen perheen huoltajan eli informantin kanssa. Haastattelujen pääteemoja oli kuusi: yleistietoa perheestä, perheen arjesta selviytyminen ja tukiverkosto lapsiperheen arjessa, Paimion tarjoamat perhepalvelut, Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelman tuntemus sekä tulevaisuuden sähköiset perhepalvelut ja nyt ja tulevaisuudessa.

Yleistietoa perheestä

Perherakenteissa oli edustettuina yksinhuoltajaperhe, uusperhe ja kaksi ydinperhettä. Toista ydinperhettä kutsutaan tässä erityislapsiperheeksi, koska perheen arkeen ja perhepalveluiden tarpeeseen vaikuttavat erityislapsen tarpeet ja myös perheen toisen lapsen tarpeiden huomioiminen. Kaikissa perheissä oli ainakin toinen lapsista päiväkodissa (yksi lapsista esikoulussa) Paimiossa, ja kahden eri perheen lapset olivat peruskoulun 1. tai 2. luokalla Paimiossa. Lasten iät vaihtelivat 3–9 vuoden välillä. Kaikissa perheissä huoltaja tai huoltajat kävivät säännöllisesti töissä. Kaikki perheet olivat asuneet Paimiossa 3–10 vuotta. Paimioon he olivat muuttaneet lähikunnista, kuten Turusta. Kaikki pitivät Paimiota hyvänä paikkana asua, ja lisäksi he kokivat viihtyvänsä perheenä hyvin Paimiossa, koska se on sopivan kokoinen ja lapsiystävällinen pieni kaupunki, joka tarjoaa hyvät palvelut, vihreän ja rauhallisen asuinympäristön, hyvät ulkoilumaastot sekä paljon leikkipuistoja.

Perheen arjesta selviytyminen ja tukiverkosto

Kaikki vanhemmat kertoivat perheen arjen olevan rutiinimaista touhua, myös erityislapsen perheessä. Usein perheen arki on aika palapelimäistä ja vaatii viikkosuunnittelua sekä joustoa ja vuorottelua vanhemmilta. Perheiden arkeen iloa tuottavat perusrutmi ja arkirutiinit, turvallisuuden tunne, yhdessä touhuaminen sekä ulkoileminen. Myös arjen pienet ilot, perheenä yhdessä oleminen ja lasten touhujen seuraaminen auttavat jaksamaan perheen arjessa. Haasteita arkeen tuovat kuormittava työ ja sairastumiset, ellei ole ketään, jota voisi pyytää auttamaan. Väsyneenäkin vanhemmat sinnittelevät eteenpäin. Erityislapsiperheen haasteena on lisäksi yhdistää ns. normaalilapsen ja erityislapsen arki toimivasti. Esimerkiksi erityislapselle pitää aina olla läsnä aikuinen, ettei sisar jäisi yksin mahdollisessa ongelmatilanteessa. Yhteistä kaikille perheille oli, että arjessa on aina kiireen tuntua ja aika tuntuu loppuvan kesken. Lisäksi väsymys painaa ja aikaa

itselle tai parisuhteelle löytyy niukasti. Arjessa jaksamista tukevat rutiinit, organisointitaito ja sopiva määrä arkimenoja sekä vanhempien työpäivien vakiopituus. Riittävä uni, säännöllinen ruokailu ja perusrytmin ylläpito pitävät perheen arjen kaaoksen paremmin hallinnassa. Tärkeää on myös perheen yhteen hiileen puhaltaminen sekä yhteiset rajat ja säännöt. Huoltajat eivät ole kokeneet tarvetta vanhemmuuteen liittyvään tukeen ja ohjaukseen, vaan tuntevat kasvaneensa vanhemmuuteen pikkuhiljaa tai saaneensa tukea siihen omilta läheisiltään. Vanhemmuus tuntuu ajoittain raskaalta, kun riidat, työasiat ja rahatilanne huolestuttavat tai lapsella on uhmaa, murheita kavereiden, koulun tai hoitopaikan kanssa. Lapsen lyhytaikaiset tai usein vaihtuvat opettajat, ohjaajat tai hoitajat aiheuttavat myös epämiellyttävää epävarmuutta perheen arkeen, ja jatkuva muutos luo stressiä. Vaikka vanhemmat kokivat viihtyvänsä hyvin Paimiossa, silti osa heistä toivoisi kokevansa vanhempina Paimion enemmän kotoisaksi. Ajoittaista yksinäisyyden tunnetta voisi karkottaa järjestämällä tapahtumia, joissa aikuiset voisivat tutustua muihin paimiolaisiin aikuisiin ja perheisiin. Myös MLL:n tilattavan hoitopalvelun uudelleen järjestämisellä sekä kuntosalilla, jossa olisi myös lapsiparkki, olisi suuri merkitys vanhempien jaksamiselle ja hyvinvoinnille.

Tukiverkosto on hyvä tai riittävä kolmen huoltajan perheellä. Se koostuu vaihtelevasti sukulaisista, ystävistä ja tuttavaperheistä. Yhdellä perheellä ei ole tukiverkosta käytettävissään, kun sukulaiset ja läheiset asuvat kauempana. Kaikki vastanneet kuitenkin luottavat siihen, että jos perhe todella tarvitsisi apua niin sitä löytyisi esimerkiksi neuvolan kautta. Vanhemmat kuitenkin kokevat tulleen kasvatetuksi niin, että selviävät itseksensä. Tukiverkosto auttaa perhettä eri tavoin tilanteista riippuen, esimerkiksi henkisissä ja käytännön asioissa. Perheiden kokemusten vaihtamista, vertaistukea, neuvoja ja vinkkejä vastaajat kokivat saavansa eri Facebook-ryhmistä, esimerkiksi ryhmästä nimeltä ”Paimion äidit”.

Paimion tarjoamat perhepalvelut

Vastanneiden vanhempien mukaan Paimiossa toimivat hyvin lapsiperheiden peruspalvelut, kuten päivähoito, peruskoulu, iltapäiväkerho, terveyskeskus-, uimahalli- ja kirjastopalvelut. Paimion tarjoamista perhepalveluista perheet ovat lisäksi käyttäneet yksityistä perhepäivähoitoa, neuvola- ja pienneuvolapalveluita, erityislapsenohjaajapalveluita, erityislapsen ohjaus- ja tukiviittomaopetusta sekä Paimion tarjoamaa MLL:n tukihenkilöpalvelua erityislapsen sisarelle. Kelan korvaamat kolmannen sektorin tarjoamat toiminta- ja puheterapiapalvelut erityislapselle toimivat hyvin, kun erityislapsen oikeus kyseisiin palveluihin on hyväksytty. Yksikään haastatteluihin vastanneista perheistä ei

ole käyttänyt lapsiperheiden kotipalvelua tai parisuhdepalveluita. Lisäksi perheille on tarjolla harrastusmahdollisuuksia yksityisiltä tai kolmannen sektorin palveluiden tuottajilta, kuten tanssia, MLL:n aktiviteetteja, musiikkiopiston palveluita, museoita, jalkapalloa, salibandyä ja seurakunnan järjestämä yleisöluisteluvuoro jäähallissa. Satunnaisesti viikonloppuisin kunta tarjoaa koulun liikuntasalissa myös kaikille vapaita peuhutunteja. Erityisesti lapset viihtyvät Paimiossa, kokevat sen kodiksi ja ovat saaneet ystäviä. Teiniikäisen nuoren vanhemmille Paimiossa asuminen on haaste, sillä Paimiossa ei ole tarjolla sopivia harrastusmahdollisuuksia nuorelle vaan pitää mennä Turkuun. Paimion tarjoama julkinen liikenne on kallista ja aikataulut huonot sekä linja-autoreitti kiertää kaikki pikkupaikat, joten matka kestää kauan. Erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin on vaikea päästä töihin ja teini-ikäisten nuorten harrastuksiin Turkuun.

Yleisesti Paimion perheiden peruspalvelut koetaan hyvinä, vaikka perheet kokevat, että perhepalvelusysteemi ei auta, jos ns. normaaliin, itsenäisesti selviävään perheeseen tulee perheen rutiinit tuhoava sairauskierre. Perheet toivovat takaisin aiemmin tarjolla olutta lastenhoitopalvelua ja pitävät sitä tärkeänä palveluna lapsiperheille.

Paimiossa lapsi- ja perhepalveluista löytyy helposti tietoa, mutta erityislapsen palveluista heikosti. Paimion nettisivuilta löytyy tietoa eri palveluista, mutta niiden käyttäminen saisi perheiden mukaan olla helpompaa. Paikallinen lehti informoi hyvin perhepalveluista, ja lisäksi tietoa saa Facebook-ryhmistä.

Osalle vastanneiden perheistä on tarjottu erilaisia palveluita, kuten puheterapiaa, terveyskeskuksen terveydenhoitajan tukea sekä Paimion kaupungin sosiaalituesta sijaisperhepalvelua. Myös seurakunnan diakonissa on tarjonnut keskustelumahdollisuutta surun käsittelyyn. Perheet olivat kohtalaisen tyytyväisiä saamiinsa tietoihin, eivätkä kaivaneet lisää tietoa. He kertoivat luottavansa siihen, että jos syntyisi vakava tarve perhepalvelulle, he löytäisivät paikan lapsiperheiden palveluista, josta ongelmatilanteeseen saisi apua.

Informanttien perheet kokevat saaneensa vaikuttaa perhepalveluiden saatavuuteen tai sisältöön päiväkodissa ja peruskoulussa. Erityislapsen perhe ei ole voinut vaikuttaa perhepalveluihin laatuun ja sisältöön. Erityislapsiperhe tarvitsee erityisesti osaavan henkilön sosiaalialalta avukseen ja tuekseen, joka osaa neuvoa eri tilanteissa kokonaisvaltaisesti.

Pääsääntöisesti vanhemmat kokevat Paimion lapsi- ja perhepalvelut asiakaslähtöisiksi. Varhaiskasvatus ja peruskoulu toimivat asiakaslähtöisesti ja lapsen parasta huomioiden.

Lapsilla ja vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja keskustella hyvistä ideoista ja ratkaisuksista. Erityislapsen perheen kanssa ei aluksi tarjottu hänelle kuuluvia palveluita, mutta sitkeän neuvottelun jälkeen erityislapsen ja erityislapsen perheen palvelut järjestäytyivät, ja tällä hetkellä palvelut toimivat hyvin, ja perhe on tyytyväinen.

Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelman tuntemus sekä tulevaisuuden sähköiset perhepalvelut

Vastanneet vanhemmat eivät tunteneet lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa eli LAPE-hanketta eivätkä perhekeskustoimintamallia entuudestaan. Tulevaisuuden perhekeskuksilta vanhemmat toivoisivat voivansa juoda kahvit lasten neuvolakäyntien ohella rauhallisessa ja informatiivisessa ilmapiirissä. Lisäksi he toivoisivat, että perhepalveluiden perusasiat toimisivat mutkattomasti, perheen asioihin liittyvät instanssit tietäisivät kokonaisvaltaisesti perheen asioista, ja että eri organisaatiot voisivat kommunikoida ja vaihtaa tietoja keskenään. Perheiden pelkona palveluiden digitalisoitumista kohtaan on sähköiseen tietoon liittyvät tietokatkokset ja siten asioiden hoitamisen mutkistuminen. Pelko perhepalveluiden siirtymisestä liian kauas Paimiosta on myös suuri. Samalla myös pitkät asiakassuhteet, henkilökohtainen kohtaaminen sekä perheen tietojen ja historian totuudenmukainen ja kokonaisvaltainen siirtyminen ja välittyminen koetaan vaarantuvan. Vanhempien huolena on, että iso, keskitetty perhekeskus voinee aiheuttaa perheen tietojen pirstaloitumista, byrokratian kasvua sekä lisää selvitystyötä perheen arkeen. Vanhempien mielestä on tärkeää, että ennen palveluiden tarjoamista mietitään tarkkaan kaikki huomioitavat asiat, kuten tietosuojamääräyksien soveltamisen tai sen, onko yhden kunnan asiat aina tiettyjen ihmisten hallussa tai voiko esimerkiksi vanhemmat hoitaa ja nähdä alaikäisen lapsen kaikki henkilökohtaiset kirjaukset kaikista organisaatioista sekä tehdä palvelupyynnöanomuksia ja -sopimuksia eri organisaatioiden kanssa.

Sähköiset perhepalvelut, esimerkiksi chat-palvelu, kuulostaa erään vanhemman mielestä hyvältä, kun voi ilman virallisia henkilötietoja kysyä anonyymisti henkilökohtaisia tai muuten arkaluonteisia asioita. Lisäksi informantit kokivat suunnitellun perhekeskuksen sähköiset perhepalvelut hyvinä esimerkiksi joidenkin palveluiden esitieto- ja hakulomakkeissa, ajanvarauksissa ja muistutusviesteissä esim. neuvola-, lääkäri- ja hammaslääkäristäkäynneistä, jotta nykyinen ”puhelinrumba” loppuisi. Erään vastaajan kertomana sähköisissä perhepalveluissa ongelma-asian voisi rauhassa kirjoittaa sähköisesti, niin ei tarvitsisi toistaa niitä joka kerta uuden henkilön kanssa. Kuitenkaan kaikkia perhepalveluita ei voida muuttaa sähköiseksi, kuten neuvolakäyntejä. Varsinkin lasten asioissa ih-

misen fyysinen tapaaminen on tosi tärkeä asia. Esiin nousi ajatus, että perhekahvilatoimintana voisi olla jokin nettiryhmä, jossa voisi keskustella, mutta vastaajat pohtivat nyt jo olemassa olevia Facebook-ryhmiä. Sähköisiä perhepalveluita ei pidetty kovin käyttäjävällisinä loppujen lopuksi, sillä voisi joutua taas opettelemaan uuden sähköisen sovelluksen käytön, joka ei välttämättä edes toimisi älypuhelimessa. Tärkeänä pidettiin suunniteltujen sähköisten sovelluksien kattavaa testaamista ennen käyttöönottoa, jotta ne todella toimivat palvelun alkaessa. Vastaajat miettivät lisäksi, että mitä sitten tehdään, jos sovellus kaatuu. Nykypäivänä informantit kokivat kuitenkin useimmiten helpommaksi hoitaa asiat netissä kuin soittaa puhelimella.

Sähköiset palvelut ja vuorovaikutus ovat lisääntyneet päiväkodeissa sähköposti-informaationa, peruskoulussa esikoulu- ja kouluilmoittautumisina ja Wilman käyttönä, johon vastaajat olivat tyytyväisiä sekä myös harrastusryhmiin ilmoittautuminen ja yleensäkin harrastuksien informaatio tapahtuu sähköisten sovellusten kautta. Paimion kaupungin nettisivut ovat joidenkin kokemina vaikeakäyttöiset, ja sivujen hakukone ei toimi sujuvasti eli informantit toivoivat selkeyttämistä nettisivujen käyttöön.

Nyt ja tulevaisuudessa

LAPE-uudistus aiheuttaa pelkoa ja epävarmuutta vanhemmissa, ja he toivovat, että uudistamisen jälkeen perhepalvelut eivät katoa kovin kauas ihmisistä. Tavallinen lapsiperhe toivoo, että perhepalvelut löytyvät läheltä, ja että niitä saa tulevaisuudessa helpommin, mikä auttaa perheen jaksamista ja arjesta selviytymistä. Lisäksi perhepalveluiden tietojen esilletuonnin lisääminen koetaan tärkeänä, ja että asiat voisi selvittää tulevaisuudessa yhdeltä osaavalta henkilöltä, jolla olisi asiantuntijaverkosto takanaan. Informanttien mielestä Paimioon tarvitaan lisää puistotähtitoimintaa, tilattavaa lastenhoitopalvelua, avoin päiväkotiki ja lisää vuoropäiväkoteja sekä tapahtumia, jossa paikkakunnalle muuttaneet aikuiset tapaavat toisiaan ja luovat ystävyyskontakteja. Vanhempien lomajakson ilmoittamismenetelmä varhaiskasvatuksessa on joustamaton, koska rajat menevät kalenterikuukausien mukaan ja harvoin vanhempi saa valita lomansa ajankohdan työpaikallaan. Myös uskonnollisuus/uskonvapaus varhaiskasvatuksessa toivotaan samanlaiseen asemaan kuin peruskoulussa. Lisäksi perheet toivovat riittäviä resursseja ja pitkäaikaisia työsuhteita henkilökunnalle, joka työskentelee lasten kanssa sekä lisää peuhuhetkiä koulujen jumppasaliin viikonloppuisin ja aukioloaikojen muutoksia ja selvyttä kirjastoon ja luistelukenttien pukukopeille.

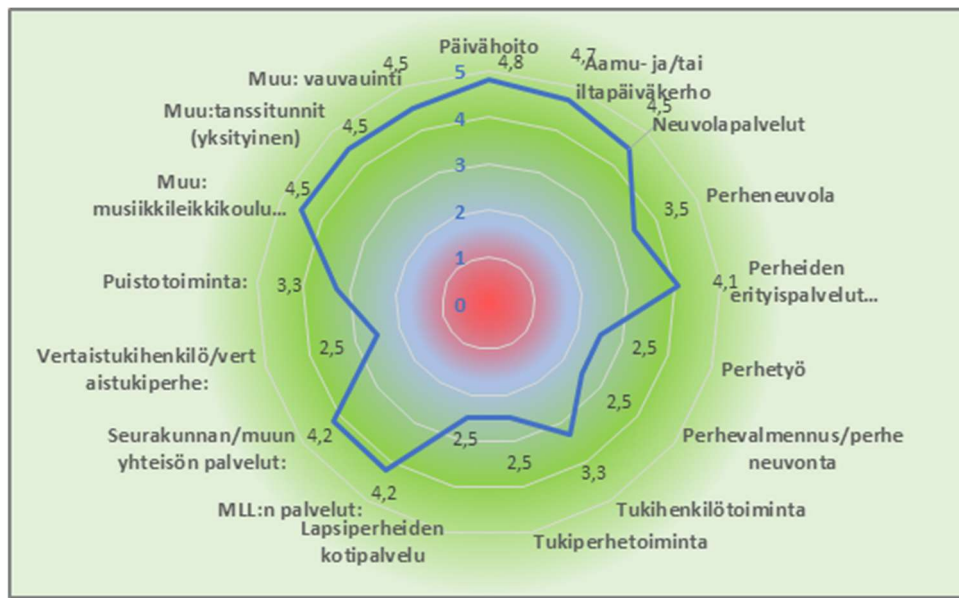
7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössä kartoitettiin sähköisen kyselylomakkeen ja sitä tarkentavan teema-haastattelun avulla lapsiperheiden kokemuksia heidän arjesta, heille järjestettävistä lapsi- ja perhepalveluista Paimiossa sekä heidän toiveistaan perhepalveluiden kehittämiseen liittyen. Tavoitteena oli selvittää, vastaavatko lapsi- ja perhepalvelut perheiden tarpeisiin. Kohderyhmänä oli varhaiskasvatusikäisten sekä alaluokkalaisten lasten vanhemmat Kriivarin koulussa, Kriivarin päiväkodissa sekä Tapiolan päiväkodissa. Tuloksena saatiin kapeahko kuvaus paimiolaisten lapsiperheiden arjesta sekä heidän kokemuksistaan perhepalveluiden käyttäjinä.

Kyselylomakkeen vastausprosentti jäi suhteellisen alhaiseksi (23 %). Tämä osaltaan heikentää tutkielman luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Vastanneiden perherakenteissa oli edustettuina ydinperheitä, yksinhuoltajaperheitä sekä uusperheitä. Suurin osa kyselyyn vastanneista kuului ydinperheeseen. Teemahaastatteluun valikoitui vanhempia kaikista edellä mainituista perherakenteista. Vastaajat kertoivat käyttävänsä Internetiä päivittäin, minkä vuoksi Webropol-kyselyyn vastaaminen tuntui helpolta. Kyselyyn eivät ehkä vastanneet ne huoltajat, joiden perhetilanne on ongelmallinen, ja jotka käyttävät aktiivisesti perhepalveluita tai jotka ovat kiireisiä tai uupuneita. Kahden vanhemman ydinperheissä saattaa olla melko vähäistä perhepalveluiden käyttöä sekä vähäinen sosiaalipalveluiden käyttötarve.

Palvelukartoitukseen osallistuneet perheet käyttivät pääasiassa Paimion lapsiperheiden peruspalveluita, kuten varhaiskasvatusta, peruskoulua, neuvolapalveluita, aamu- ja ilta-päiväkerhoja sekä erilaisia arkea ja yhteisöllisyyttä tukevia palveluita kuten perhekahviloita tai muita seurakunnan tai esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton järjestämiä palveluita. Tutkielmassa kerätystä aineistosta selvisi, että yleisesti ottaen lapsiperheet olivat tyytyväisiä käyttämiinsä perhepalveluihin Paimiossa (kuvio 6). Perheet kuitenkin toivoivat vielä lisää tietoa lapsiperheiden palveluista ja myös käynnissä olevasta LAPE-muutoshankkeesta, jonka heikko tuntemus yllätti haastattelijat. Lapsiperheiden palveluita ja erilaisia tapahtumia koskevan tiedon lähettämistä toivottiin toistettavan riittävästi, jotta tieto varmasti tavoittaisi perheet. Vastaajat kertoivat saaneensa tietoa perhepalveluista pääasiassa Paimion kaupungin Internet-sivuilta, paikallisesta lehdestä ja Facebook-ryhmästä. Lapsiperhepalvelut ovat kuitenkin moninaisia ja siten hyvin hajanainen

ryhmä. Tämän vuoksi toivottiin, että Internet-sivujen helppokäyttöisyyttä ja erityisesti hakukoneen käyttöä parannettaisiin. Paikkakunnalle juuri muuttaneella ei ole olemassa vielä läheisverkostoa, jossa tieto perhepalveluista tai muista hyödyllisistä asioista kulkisi, kertoi yksi vastaajista.

Kuvio 6. Kyselylomakkeen tulos. Perheiden kokemus käyttämistään lapsiperhepalveluista Paimiossa (keskiarvo asteikolla 1–5).

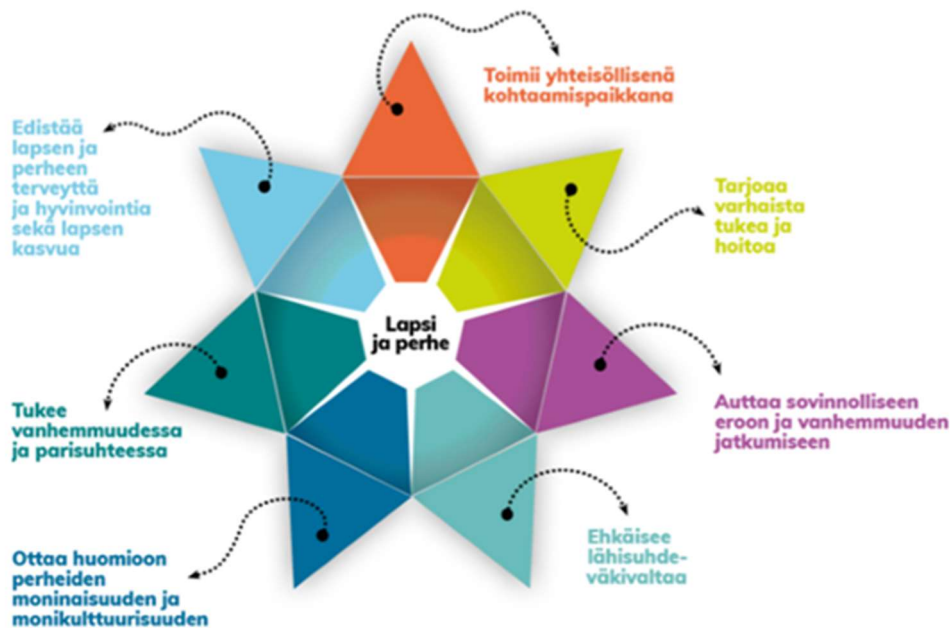
Työn ja perhe-elämän yhdistäminen, kiire ja väsymys koettelivat perheen jaksamista arjessa. Perheet kaipasivat mahdollisuutta osallistua eri aktiviteetteihin ilta- ja viikonloppuisin, jolloin osallistuminen olisi mahdollista koko perheelle. Haastattelussa tuli esille toiveita saada lapsiperheille edullisia tai ilmaisia palveluita, sillä lapsiperheiden toimeentulo on taloudellisesti haastavaa. Siksi kolmannen sektorin, eri yhteisöjen ja kunnallisen tahon ilmaispalvelut erityisesti työpäivän jälkeen ja viikonloppuisin ovat tärkeitä perheen jaksamiselle ja ne piristävät ja helpottavat rutiininomaista arkea. Facebook-ryhmät, tukiverkostot ja jo mainitut palvelut ovat auttaneet ja opastaneet perheitä arjen haasteissa. Aineistosta nousi esille vanhempien kokemus siitä, etteivät he ole sitoutuneet asuinpaikkakuntaansa ja kaipaavat lisää aikuiskontakteja. Ihmisen ja hänen toimintaansa ja kokemuksiaan tarkasteltavissa tutkimuksissa kaikki ei ole täysin ennakoitavissa (Vilkkä 2015, 56). Käytännössä muihin lapsiperheisiin tutustuminen ja heidän tapaaminen sekä aikuisystävyyssuhteiden muodostuminen nähtiin tärkeänä, jolloin

samalla mahdollistuisi vertaistuen saaminen ja tukiverkoston muodostuminen paikkakunnalle hiljattain muuttaneena. Perhepalveluissa korostuukin mahdollisuus asioiden jakamiseen samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Vanhempien jaksamiseen ja perheen hyvinvointiin vaikutti suuresti perheen yhteiset pienet ilot, yhteiset pelisäännöt, liikunta ja tukiverkostot. Tärkein tukiverkoston tai tuttavien tukitoimi perheelle oli tutun ihmisen hoitoapu lyhyellä varoitusaajalla, sillä sairastumiset kuormittivat perheen jaksamista paljon. Aineistosta esiin nousseena yksittäisenä palveluna perheet toivoivatkin Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitopalvelua, sillä kaikilla ei ole läheisverkostoa saatavilla. Aiemmat tutkimukset (esim. Lapsiperhekysely) korostavat myös näiden arkea ja yhteisöllisyyttä tukevien palveluiden sekä läheisverkoston merkitystä hyvinvoinnin edistämässä (Perälä ym. 2014, 228–229).

Vanhempien riittävät vaikuttamismahdollisuudet kunnan lasten ja perheiden palveluihin, päätöksentekoon osallistuminen ja riittävä tiedonsaanti vahvistavat osallisuutta. Kun vanhemmat arvioivat vaikuttamismahdollisuutensa oman lapsensa palvelutapaamisessa hyvinä niin silloin he myös arvioivat vaikutusmahdollisuutensa kunnan lapsi- ja perhepalveluihin hyvinä. Työntekijälähtöinen päätöksenteko palvelutapaamisissa puolestaan heikentää vanhempien osallisuutta. (Vuorenmaa 2016, 56–67.) Paimiossa perheiden peruspalveluita tarjoava henkilökunta sai vastanneilta perheiltä erittäin positiivista palautetta ystävällisestä ja rakentavasta vuorovaikutuksesta, työn laadukkuudesta, monipuolisuudesta, asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta. Perheitä pitää tukea ja tiedottaa perhepalveluista sekä erityisesti kuunnella, mitä palveluita he kokevat tarvitsevansa ja milloin sekä osallistaa heitä niiden kehittämiseen. Yksipuolista tiedon hakemista ja perhepalveluiden etsimistä ei voi jättää perheiden vastuulle. Tuttu ja turvalliseksi koettu kontakti asiakaspalvelijaan vaikuttaa suuresti siihen, miten perhe tuo esille tuen tarpeensa, mahdolliset ongelmat vanhemmuudessa ja parisuhteessa tai yleensäkin arjessa jaksamisen. Tämä on tärkeää huomioida tulevien perhekeskusten suunnittelussa. Huomionarvoista LAPE-hankkeessa perhepalveluiden kehittämisen kannalta olisi miettiä perhepalveluiden saannin turvaamista ja niiden tarjoamista lapsiperheiden läheisyydessä.

Suunnitteilla olevat perhekeskukset saivat vanhemmissa aikaan epävarmuutta ja pelkoa asioiden hoitamisen mutkistumisena, byrokratian kasvuna sekä palveluiden siirtymisenä liian kauas. Perhekeskustoimintamallin lähtökohtana on lapsen hyvinvointi ja vanhempien voimavarat. Perhekeskukset otetaan käyttöön kaikissa tulevilla maakunnissa. Ennen palveluita on saatettu järjestää hyvin erillään toisistaan, mutta perhekeskusten

myötä on tarkoitus mahdollistaa lapsiperheille avoin kohtaamispaikka kaikkine palveluineen, ja samalla sosiaalipalvelujen kuluja saadaan pienennettyä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.) Väitöskirjassaan Paananen M. (2017) kertoo tulostehokkuuden sopivan huonosti yhteen varhaiskasvatukseen liitetyn sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteen kanssa. Samankaltainen vaara piilee tässä perheelle palveluja tarjoavien perhekeskusten kehittämisessä, jos palveluja tarvitsevat ja käyttävät ihmiset pidetään liian etäällä suunnittelusta ja toteuttamisesta, ja tehostaminen ja tulostehokkuus määrittävät toimintamallin ja käytettävät resurssit. Vaikka perhekeskustoimintamalli tuonee mukanaan varmasti paljon hyvää, on ilmeistä, että ajatus aiheuttaa perheissä huolta. Jos perhekeskukset (kuvio 7) tulevat toimimaan alla olevien tehtäväsuunnitelmien mukaisesti niin lasten, nuorten ja perheiden avunsaanti ja reagointi tuen tarpeeseen varmasti helpottuu ja nopeutuu. (Heinonen ym. 2018, 81.)

Kuvio 7. Suunnitellut perhekeskuksen tehtävät. (Heinonen ym. 2018, 81.)

Digitalisaatioon suhtauduttiin myönteisesti niiden ajatusten myötä, että eri organisaatiot kommunikoisivat keskenään ja vaihtaisivat oleelliset tiedot eri palvelutahojen välillä siten, että kaikilla tahoilla olisi kokonaisvaltainen näkemys asiakasperheen asioista. Lisäksi erilaisten palveluiden informaatio ja sähköinen ajanvaraus sekä esitietolomakkeiden

sähköinen käyttö tuotiin esille myönteisinä asioina. Sähköisiin palveluihin liittyvää neuvola-chat-palvelua toivottiin palveluiden rinnalle sekä perusterveydenhuollon sähköistä ajanvarausta.

Suurin osa palveluista koettiin palvelukartoituksessa hyödyllisinä tai erittäin hyödyllisinä. Vain jokunen yksittäinen vastaaja arvioi perheneuvolan, lapsiperheiden kotipalvelun, seurakunnan tai MLL:n järjestämiä palveluita ja puistotoimintaa ”ei lainkaan hyödylliseksi”.

Kyselylomakkeen tulokset ja teemahaastatteluista saatu aineisto tukivat toisiaan sekä antoivat vastauksen tutkimuskysymykseen. Lapsi- ja perhepalvelut vastaavat erityisesti peruspalveluiden osalta perheiden tarpeisiin Paimiossa. Erityislapsiperheen ja erityislapsen palveluiden ja oikeuksien huomioimisessa Paimiossa koettiin tarvetta parantamiseen. Kuitenkin yleinen käsitys paimiolaisilla lapsiperheillä on, että Paimiossa on ”just niinku mun mielestä lapsiperheelle kivoja juttuja”, kuten haastattelussa todettiin.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe painottuu lapsi- ja perhepalveluihin, ja siinä on voimakkaasti esillä varhaiskasvatus, koska tekijät tavoittelevat sosionomipätevyyden ohella myös lastentarhanopettajan virkakelpoisuutta. Aihe ideoitiin yhdessä Lupa auttaa -hankkeen kanssa elokuussa 2017. Opinnäytetyön prosessi kesti kaiken kaikkiaan noin yhdeksän kuukautta.

Työ eteni välillä vauhdikkaammin ja välillä rauhallisemmin. Oppimisen kannalta opinnäytetyön tekeminen oli merkityksellistä työn vastuullisuuden sekä suunnitelmallisuuden kannalta ammattieettisiä periaatteita unohtamatta. Lisäksi vaadittiin sitkeää työskentelyä ja hyvää aikataulutusta työn sujuvaan etenemiseen. Prosessi opetti myös, miten merkittävää on mutkaton yhteistyö eri tahojen välillä. Erilaiset tiedonhauk, kirjallisuuden lukeminen, erilaisten tutkimusmenetelmien käyttäminen sekä selkeän kirjoittamisen harjoittaminen antoivat myös eväitä ammatilliseen kasvuun. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen oli varsin antoisa kokemus. Opinnäytetyön tekijät kokivat onnistuneensa opinnäytetyöprosessissaan.

Tässä tutkielmassa luotua sähköistä kyselylomaketta lapsi- ja perhepalveluihin liittyen voitaisiin käyttää soveltuvin osin myös muissa kunnissa. Siten jatkotutkimusajatuksena voisi olla tietojen kerääminen eri kunnista sekä kerättyjen tietojen tarkastelu ja vertailu, mitä hyvää ja kehitettävää muista kunnista saadaan nousemaan esiin yhteistä käyttöä ajatellen. Tämän opinnäytetyön palvelukartoitus koski varhaiskasvatusikäisten ja ala-luokkalaisten lasten vanhempia, joten jatkossa voitaisiin selvittää myös vanhempien lasten perheissä ilmeneviä tarpeita sekä kokemuksia.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi.
- Araneva, M. 2016. Lapsen suojele. Helsinki: Alma Talent.
- Asetus lasten päivähoitosta 1973. L 16.3.1973/239 muutoksineen.
- Cacciatore, R & Janhunen, K. 2008. Täydelliset äidit - 11 myyttiä. Teoksessa: K. Janhunen & M. Oulasmaa. Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 12–27.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelvalle tutkijalle. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Juva: WSOY.
- Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa J. Lammi-Tasakula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 216–226.
- Halme, N., Vuorisalmi, M. & Perälä M-L. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijän näkökulma. Raportti 4/2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heinonen, O-P., Ikonen, A-K., Kaivosoja, M. & Reina, T. 2018. Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3904-2>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 19. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. & Fonsén, E. 2017. Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa: E. Hujala & L. Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 314–325.
- Hyvärinen, S. 2008. Selviytyjät. Teoksessa: K. Janhunen & M. Oulasmaa. Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 102–109.
- Häggman-Laitila, A. 2006. Perhepalvelut työntekijöiden ja perheiden arvioimina. Helsingin ammattikorkeakoulun Stadian julkaisuja. Sarja A: Tutkimukset ja raportit 7. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Janhunen, K. 2008. Tutkimuksen tausta. Teoksessa: K. Janhunen & M. Oulasmaa. Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 8–11.
- Janhunen, K. & Oulasmaa, M. 2008. Äidin kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uud. p. Helsinki: Edita.
- Kaarinan kaupunki 2018. Perheneuvola Kaarinan, Paimion ja Sauvon lapsiperheille. Viitattu 4.3.2018. http://www.kaarina.fi/perhe_ ja_sosiaalipalvelut/perhekeskus/fi_FI/perheneuvola

- Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, K. 2013. Esipuhe. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Koivula, M., Siippainen, A. ja Eerola-Pennanen, P. 2017. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 9–18.
- Kuntalaki 2015. L 10.4.2015/410 muutoksineen.
- Lastensuojelulaki 2007. L 13.4.2007/417 muutoksineen.
- Leemann, L. ja Hämäläinen, R-M. 2015. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):5, 586–594. Viitattu 12.3.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann&Hamalainen.pdf
- Lupa auttaa 2016. Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017–2018. Hankesuunnitelma. Viitattu 6.2.2018. https://www.lupauttaa.fi/wp-content/uploads/2017/05/Lupa-auttaa_hankesuunnitelma.pdf
- Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry. 2018. Onni löytyy arjesta. Viitattu 3.3.2018. <https://paimio.mll.fi>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton Paimion paikallisyhdistys ry. 2016. Toimintakertomus vuodelta 2016. Viitattu 10.3.2018. https://paimio-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/0dd62d78f02091125ad5d525d42d445e/1524202213/application/pdf/169962/MLL_Paimio_toimintakertomus_2016.pdf
- Mäenpää, T. & Åstedt-Kurki P. 2008. Cooperation between Finnish primary school nurses and pupil's parents. International Nursing Review 55 (2), 219–226.
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 8.2.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Paananen, M. 2017. Imaginaries of Early Childhood Education Societal roles of early childhood education in a transnational era of accountability. Academic dissertation. Helsinki Studies in Education, 3. Helsinki: Yliopistopaino Unigrafia.
- Paananen, R. & Gissler, M. 2014. Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa J. Lammi-Tasakula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 208–215.
- Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 52/2012. Viitattu 25.2.2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf
- Paimion kaupunki 2018a. Lapsiperheiden kotipalvelu Paimiossa. Viitattu 1.3.2018. http://www.paimio.fi/palvelut/perhe-ja_sosiaalipalvelut/lapsiperheiden_palveluja

Paimion kaupunki 2018b. Perhe- ja sosiaalipalvelut. Viitattu 2.3.2018. <http://www.paimio.fi/palvelut/perhe- ja sosiaalipalvelut>

Paimion kaupunki 2016. Paimion kaupungin toimintakertomus 2016. Viitattu 3.3.2018. http://www.paimio.fi/files/6223/Tilinpäätöskirja_2016.pdf

Paimion kaupunki ja Sauvon kunta 2013. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2014–2017. Viitattu 10.3.2018. http://www.paimio.fi/files/4514/18_LIITE - lasten ja nuorten hyvinvointisuunn. 2014-2017.pdf

Paimion-Sauvon terveyskeskus 2018. Neuvolat. Viitattu 4.3.2018. <http://www.paimio.fi/perhe ja sosiaalipalvelut/>

Pajulammi, H. 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Helsinki: Talentum.

Perälä, M-L., Halme, N. & Kanste, O. 2014. Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 228–239.

Perälä, M-L., Halme, N. & Nykänen, S. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Opas 19. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 21.4.2018. Saatavilla osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-529-1>

Pietarinen, J. 1998. Tutkijan ammattietiikan perusta. Teoksessa S. Lötjönen (toim.) Tutkijan ammattietiikka, 6–12. Viitattu 17.3.2018. http://www.mv.helsinki.fi/home/niskanen/ammattietiikka_kirja_opm.pdf

Pietilä-Hella, R. 2006. Perhekeskus – kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa J. Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 63–78.

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO, 114–125.

Ruokonen, I. 2017. Oppimisen sisältöalueita varhaiskasvatuksessa. Lasten musiikillinen maailma. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 122–137.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Viitattu 7.2.2018. <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Perhekeskukset. Viitattu 7.2.2018. <http://stm.fi/lape/perhekeskukset>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Sähköisten palvelujen projekti. Viitattu 7.2.2018. <http://stm.fi/documents/1271139/2802197/S%C3%A4hk%C3%B6isten+palvelujen+projekti.pdf/7a86ddf2-565b-4ec7-aa95-2d0e2d6fbb9/S%C3%A4hk%C3%B6isten+palvelujen+projekti.pdf.pdf>

Sosiaalihuoltolaki 2014. L 30.12.2014/1301 muutoksineen.

Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018a. Tutkimus- ja asiantuntijatyö. Viitattu 7.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018b. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 7.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018c. Lapsiperhekysely. Viitattu 8.2.2018.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/lapsiperhekysely>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 8.2.2018.

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Viitattu 8.2.2018.

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-yllisukupolvisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 8.2.2018.

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/ehkaiseva_lastensuojelu

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Kunnan omat toimijat. Viitattu 27.2.2018.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kunnan-omat-toimijat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005–2018. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi. Viitattu

3.4.2018. <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/kaavio?indicator=s07XBwA=&region=szaxtDY-uBwA=&year=sy6rsE7U0zUEAA==&gender=t&t=line>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6.uud. p. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2017. Varhaispedagogiikan lähtökohdat. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 37–54.

Valtioneuvosto 2018. Maakunta- ja sote-uudistus. Viitattu 6.2.2018.

<http://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>

Valtiovarainministeriö 2018. Digitalisaatio. Viitattu 6.2.2018.

<http://vm.fi/digitalisoidaan-julkiset-palvelut>

Varhaiskasvatuslaki 1973. L 19.1.1973/36 muutoksineen.

Venninen, T., Leinonen, J. Lipponen, L. & Ojala, M. 2013. Supporting Children's Participation in Finnish Child Care Centers. Early Childhood Education Journal, Volume 42, Issue 3, 211–218.

Viitattu 12.4.2018. Saatavilla maksullisesti osoitteesta <https://link.springer.com/>.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuden yhteydessä olevat tekijät. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Maternal and paternal empowerment in the family and family services and the factors related to them.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Annettu 21.08.1991.

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Teemme kartoitusta lapsiperheiden palvelutarpeista varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa liittyen opinnäytetyöhömmme. Käytämme sähköistä Webropol-kyselylomaketta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää lapsiperheille suunnattujen lapsi- ja perhepalvelujen kysynnän ja tarjonnan kohtaamista vanhempien kokemusta hyödyntäen. Tarkoituksena on lisäksi myös selvittää sähköisten perhepalvelujen käyttämistä tulevaisuudessa.

Yhteistyökumppanimme on Lupa auttaa -hanke, joka on osa lapsi- ja perhepalvelujen (LAPE) muutosohjelmaa Varsinais-Suomessa. Tämän Suomen hallituksen kärkihankkeen tarkoituksena on uudistaa lapsiperheiden palveluja vastaamaan nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita.

Turun AMK:n ohjaajana opinnäytetyössä toimii Ville Lahtivuori (ville.lahtivuori@turkuamk.fi)

Kyselylomakkeeseen vastataan anonymisti, ja vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisina. Yksittäisiä vastaajia ei voi tunnistaa opinnäytetyöstämme.

Kysymyksiin vastaamalla annatte arvokasta tietoa lapsiperheiden palvelujen uudistamiseen.

Linkki kyselyymme:

<https://www.webropolsurveys.com/S/34F68EA4AAAD24A2.par>

Toivomme saavamme vastaukset 21.01.2018 mennessä.

Kiitos yhteistyöstänne!

Innokkaain terveisin,

Jutta Aman

sosionomi(LTO)opiskelija
jutta.aman@edu.turkuamk.fi

Elina Markko

sosionomi(LTO)opiskelija
elina.markko@edu.turkuamk.fi

Halutessasi voit lähettää meille sähköpostitse kysymyksiä tai yhteydenottopyynnön. Kerromme mielellämme lisää opinnäytetyöstämme!

Miten perheet kokevat lapsi- ja perhepalveluiden vastaavan heidän tarpeisiinsa Paimiossa?

Palvelut voivat kohdistua tukemaan lasten kasvua ja kehitystä, vanhemmuutta, perheiden arjen toimintoja, parisuhdetta tai perheiden ongelmia. Palvelujen avulla perhe voi saada vertaistukea erilaisiin haastaviin elämäntilanteisiin.

Perheen rakenne

1. Perheemme rakenne on

- Ydinperhe (äiti, isä ja lapsi/lapsia)
 Yksinhuoltajaperhe (huoltaja ja lapsi/lapsia)
 Uusperhe (lapsi/lapsia aikaisemmasta suhteesta ja mahdollisesti yhteisiä lapsia)
 Sateenkaariperhe
 Sijaisperhe (lapsi/lapsia sijoitettuna perheeseen)
 Muu, mikä:

2. Perheessämme on

- Yksi lapsi
 Kaksi lasta
 Kolme lasta
 Neljä lasta
 Viisi lasta
 Enemmän kuin edellä:

3. Perheemme lapsista on päivähoidossa, esikoulussa ja 1. tai 2. luokalla lapsia seuraavasti:

	0	1	2	3	4	5<
Päivähoidossa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esikoulussa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1. tai 2. luokalla	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Perheen kokemuksia käytetyistä palveluista

4. Perheemme käyttämät palvelut

(Tyhjäan kenttään on mahdollista tarkentaa käytettyä palvelua.)

	Kerran viikossa tai useammin	1-2 kertaa kuukaudessa	1-2 kuukauden välein	1-2 kertaa vuodessa	Kerran vuodessa tai harvemmin	Ei koskaan
Päivähoito	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aamu- ja/tai iltapäiväkerho	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvolapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perheneuvola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perheiden erityispalvelut (puheterapia, toimintaterapia ym.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhetyö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhevalmennus/perheneuvonta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tukihenkilötoiminta		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tukiperhetoiminta		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsiperheiden kotipalvelu		☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) palvelut:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnan/muun yhteisön palvelut:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Puistotoiminta:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Asteikolla 1-5, kuinka hyödylliseksi olette kokeneet käyttämännne palvelut? Vastatkaa vain niiden palveluiden osalta, joita vastasitte käyttäneenne 6. kysymyksen kohdalla.

1 = ei lainkaan hyödyllinen
5 = erittäin hyödyllinen

	1	2	3	4	5
Päivähoito	☐	☐	☐	☐	☐
Aamu- ja/tai iltapäiväkerho	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvolapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Perheneuvola	☐	☐	☐	☐	☐
Perheiden erityispalvelut (puheterapia, toimintaterapia ym.)	☐	☐	☐	☐	☐
Perhetyö	☐	☐	☐	☐	☐
Perhevalmennus/perheneuvonta	☐	☐	☐	☐	☐
Tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Tukiperhetoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsiperheiden kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) palvelut:	☐	☐	☐	☐	☐
Seurakunnan/muun yhteisön palvelut:	☐	☐	☐	☐	☐
Vertaistukihenkilö/vertaistukiperhe:	☐	☐	☐	☐	☐
Puistotoiminta:	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hallituksen kärkihankkeena oleva LAPE-muutosohjelma pyrkii uudistamaan lapsi- ja perhepalveluja vastaamaan entistä paremmin tulevaisuuden tarpeisiin. Tähän liittyy osittain myös sähköisten palveluiden kehittämisen.

Asteikolla 1-5, kuinka mielellänne käyttäisitte sähköisiä perhepalveluja, esimerkiksi tiedon tai palvelun saamiseksi?

1 = en lainkaan mielelläni
5 = erittäin mielelläni

	1	2	3	4	5
Tietoa lapsiperheen arjesta	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa fyysisestä terveydestä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa mielenterveydestä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa ja tukea vanhemmuudesta	☐	☐	☐	☐	☐

Tietoa raskaudesta ja synnytyksestä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa vauvan hoidosta ja tarpeista	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa varhaiskasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa koululaisen kasvusta ja kehityksestä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa peruskouluun liittyvistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiset esitietolomakkeet (esim. neuvola, päiväkotiki, peruskoulu)	☐	☐	☐	☐	☐
Perhevalmennus ja -tuki	☐	☐	☐	☐	☐
Parisuhdeneuvonta	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa ja tukea erotilanteessa	☐	☐	☐	☐	☐
Vertaistukea ja -kokemuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa lapsen/nuoren ongelmatilanteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Tietoa miten selviytyä surusta	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköinen ajanvaraus/yhteydenotto perhepalveluvirkailijaan	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

7. Kuinka usein käytätte Internetiä?

	Päivittäin	Viikoittain	Harvoin	En käytä
Käytän Internetiä	☐	☐	☐	☐

8. Tietokoneen käyttökokemukseni

	Helppoa	Selviydyn	Vaikeaa	En käytä
Tietokoneen käyttö	☐	☐	☐	☐

9. Internetin käyttökokemukseni

	Lähinnä vain mobiililaitteella	Lähinnä vain tietokoneella	Sekä mobiililaitteella että tietokoneella	En käytä Internetiä/Käytän Internetiä vain harvoin
Internet-yhteys on käytössä	☐	☐	☐	☐

10. Millaisia palveluja toivoisitte lapsiperheille järjestettävään lasten kasvun ja/tai vanhemmuuden tueksi?

Mahdollisuus jatkohaastatteluun

11. Haluatteko osallistua myöhemmin järjestettävään haastatteluun, joka koskee tarkempaa syventymistä lapsiperheiden palvelutarjontaan ja niiden kehittämistarpeeseen? Jos vastasitte kyllä, voitte jättää yhteystietonne alle.

Yhteystiedot pysyvät salattuina, ja vastaustenne anonyymiteetti säilyy opinnäytetyössämme.

Etunimi

Sukunimi
Matkapuhelin
Sähköposti

12. Toivon, että otatte minuun yhteyttä kyselyyn liittyvissä asioissa, vaikka en halua osallistua haastatteluun.

Nimi
Puhelinnumero

Kiitos yhteistyöstänne!

Tämä opinnäytetyö vastaa seuraavaan tutkimuskysymykseen:

- Vastaavatko lapsi- ja perhepalvelut perheiden tarpeisiin Paimiossa?

Tutkimuskysymystä tarkentavat seuraavat lisäkysymykset:

- Mitkä palvelut perheet kokevat hyödyllisiksi ja/tai hyödyttömiksi?
- Millaisia uusia palveluja perheet toivovat järjestettävän?
- Käyttäisivätkö perheet kehitteillä olevia sähköisiä perhepalveluja tulevaisuudessa?

Markko & Aman. Haastattelurunko maaliskuu 2018: Kyselylomakkeen tietoja syventävä lomake.

Yleistietoa

- Taustatiedot: perheen rakenne (ydinperhe/uusperhe/yksinhuoltaja)
- Kuinka monta lasta perheessänne on? Mitkä ovat lasten iät?
- Onko lapsi/lapset päivähoitossa, esikoulussa ja/tai 1. ja/tai 2. luokalla?
- Käykö vanhempi/vanhemmat kokopäivätoisissa?
- Kertoisitteko perheestänne?

Perheen arjesta selviytyminen

- Mitkä ovat perheenne arjen rutiineja?
- Mitkä asiat tuottavat iloa perheenne arkeen?
- Onko lapsiperhearjessanne esiintynyt haasteita tai ongelmia?
- Mitkä asiat tukevat eniten arjessa jaksamista?
- Oletteko kokeneet tarvitsevanne tukea ja ohjausta vanhemmuuteen liittyen?
- Millaisia palveluja toivoisitte vanhemmuuden tueksi?
- Millaisina hetkinä vanhemmuus tuntuu raskaalta tai vaikealta?

Tukiverkosto lapsiperheen arjessa

- Kuinka kauan olette asuneet Paimiossa?
- Miten koette perheenne viihtyvän Paimiossa?
- Mitä pidätte asuinympäristöstänne? Miten koette Paimion lapsiperheenä?
- Millainen tukiverkosto perheellänne on? (Sukulaiset? Ystävät? Muut?)
- Kuvailekaa, millaista apua saatte tukiverkostoilta?
- Ovatko perheenne tukiverkostat lisääntyneet tai kehittyneet enemmän vai vähemmän tukea antaviksi viime vuosina?

Paimion tarjoamat perhepalvelut

- Mitä Paimion tarjoamia perhepalveluita käytätte?
- Millaisina perheenne on kokenut käyttämänsä perhepalvelut?
- Onko jokin perhepalvelu, jonka laadusta haluaisitte kertoa enemmän?
- Onko tiedon saaminen perhepalveluista ollut helppoa tai työlästä?
- Jos on, niin mistä olette pyytäneet apua? Vai onko teille tarjottu apua, mistä?
- Millaista tietoa perhepalveluista olisitte kaivanneet lisää?
- Onko perheenne voinut vaikuttaa perhepalveluiden saatavuuteen tai sisältöön?
- Nykyään kiinnitetään paljon huomiota osallisuuteen ja palveluiden asiakaslähtöisyyteen. Millaisena koette osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden toteutumisen Paimion lapsi- ja perhepalveluissa?

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman eli LAPE-hankkeen myötä jokaisen maakunnan alueelle on suunnitteilla perhekeskus, joka toimii lasten, nuorten ja perheiden avoimena kohtaamispaikkana ja palveluiden tarjoajana.

- Onko lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE-hanke teille ennestään tuttu?
- Oletteko kuulleet perhekeskustoimintamallista?
- Millaisia perhepalveluja toivoisitte perhekeskuksessa järjestettävän?

Sähköiset perhepalvelut

- Mitä ajatuksia sähköiset perhepalvelut herättävät?
- Millaisia perhepalveluita käyttäisitte mielellänne sähköisesti?
- Oletteko kiinnittäneet huomiota sähköisten perhepalveluiden lisääntymiseen lapsi- ja perhepalveluissa?
- Osaatteko antaa esimerkkejä?
- Jotain muuta huomioitavaa perhepalveluista nyt ja tulevaisuudessa?

Kiitos!